

Slovenski VESTNIK

LETNIK XXXII.

CELOVEC, PETEK, 8. JULIJ 1977

ŠTEV. 27 (1821)

GRE ZA PONIŽEVANJE SLOVENSKEGA LJUDSTVA

ki ga ne moremo in ne smemo sprejeti

Kakor da bi šlo za kakšno epohalno dejanje, so oblikovalci javnega mnenja na Koroškem in po vsej Avstriji prejšnji teden razpihnili postavitev prvih dveh dvojezičnih napisov v Selah, katerima sta ta teden sledila še dva napisa v Bilčovsu, polagoma pa bodo postavili še nekaj tabel v vsega skupaj osmih občinah. Prav s tem razpihovanjem pa so tudi povsem jasno pokazali, kaj je resnični namen tega „reševanja“: Avstrija si hoče z nekaj „paradnimi“ občinami oziroma vasmis ustvariti alibi, s katerim bi doma in predvsem v svetu zavajala javnost, v resnici pa svojih obveznosti iz državne pogodbe sploh ne misli izpolniti.

Sedanja ureditev, kakor jo predstavlja zakon o narodnih skupinah skupaj z izvedbenimi odredbami, namreč ni rešitev odprtih vprašanj slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem, temveč pomeni dejansko ponižanje slovenskega ljudstva v takšni meri, ki ni več znosna. „Opravka imamo z brutalnim dikta-

tom večine nad manjšino, z diktatom, ki pomeni neposredno ogrožanje naše skupnosti in njenih temeljnih človekovih pravic,“ kot je v izjavi za tisk poudaril predsednik ZSO dr. Franci Zwitter.

V takšni ureditvi koroški Slovenci ne moremo videti izpolnitve člena 7, kot to trdi vlada, marveč vidimo v njej revizijo državne pogodbe in kršenje načel avstrijske ustave. Dejansko gre za revizijo državne pogodbe,

- ker so pravice manjšine pogojene z njenim številčnim stanjem;
- ker se teritorialno načelo, kot ga določa državna pogodba, z novimi ukrepi spreminja v personalno načelo;
- ker se pravice manjšine bistveno zmanjšujejo, ne pa izpopolnjujejo;
- ker se avtohtoni življenjski prostor manjšine zožuje na eno tretjino, z ozirom na dvojezične napise pa celo na eno šestino;
- ker smo koroški Slovenci glede priznanja pravic razdeljeni na najmanj osem različnih kategorij, čeprav člen 7 zagotavlja enake pravice vsem pripadnikom manjšine na celotnem njenem naseljenem prostoru.

Takega ponižanja koroški Slovenci ne moremo in ne smemo spre-

jeti. Pokazati moramo, da smo pripravljeni upreti se takemu diktatu, pripravljeno boriti se za svoj obstoj. Odločno in z vsemi sredstvi se hočemo boriti za pravice, ki nam gredo po členu 7. Vlado in javnost hočemo opozoriti na nevzdržno stanje, ki pomeni nevarnost dejanske likvidacije naše narodnostne skupnosti.

Z vsa odločnostjo pa zavračamo poskuse vseh tistih, ki bi našo upravičeno borbo hoteli kriminalizirati, nam podtikavati protidržavno nastojenje ali očitati ekstremizem in domovini škodljivo dejavnost. Naj se zavedajo, da domovini najbolj škodujejo tisti, ki enemu delu prebivalstva na njegovem avtohtonem ozemlju brutalno kratijo osnovne človekove pravice; tisti, ki enemu od obeh narodov v deželi napovedujejo smrt; še posebej pa tisti, ki uradno in celo legistično pospešujejo to likvidacijsko politiko.

Boj za enakopravnost in obstoj je naša legalna pravica in te pravice se hočemo poslužiti. V tem boju bomo združili vse naše sile, lahko pa smo tudi prepričani, da bomo deležni podpore demokratičnih sil večinskega naroda, našega matičnega naroda in njegove države, pa tudi širokih demokratičnih sil v svetu.

ZSO je razpravljala o trenutnem narodnopolitičnem položaju

Nadzorni in Upravni odbor Zveze slovenskih organizacij na Koroškem sta na skupni seji dne 5. julija 1977 obravnavala trenutni narodnopolitični položaj, ki je nastal po uveljavitvi odredbe k zakonu o narodnih skupinah. Ugotovljeno je bilo, da sprejeti ukrepi ne pomenijo rešitve naših vprašanj, marveč predstavljajo ponižanje slovenskega ljudstva v takšni meri, ki ni več znosna.

Po izčrpnih razpravi sta odbora sprejela sklepe za ustrezne akcije, da vlado in javnost opozorimo na nevzdržno stanje, ki dejansko pomeni nevarnost likvidacije slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem.

Erklärung

Wir erklären hiemit, daß wir mit dem in der Nummer 42 (1630) des 28. Jahrganges vom 19. Oktober 1973 des Slovenski vestnik unter der Überschrift „Združimo se v borbi za naše pravice!“ erschienenen Artikel die Ehre der Person des Herrn Dr. Josef Feldner in keiner Weise beleidigen und ihm auch keine ehrenrührige Handlung unterstellen wollten.

Der zwischen Herrn Dr. Josef Feldner und unserem verantwortlichen Redakteur, Herrn Andrej Kokoč, anhängig gewesene Ehrenbeleidigungsprozeß endete mit einem Vergleich und ohne seine Verurteilung.

Protimanjšinski ukrepi Avstrije

pomenijo kršitev tudi sklepne listine helsinkiške konference

Ob dnevu borca so bile spet po vsej Sloveniji in Jugoslaviji številne prireditve in proslave, kjer so se spominjali slavnih dni narodnoosvobodilnega boja, hkrati pa so govorniki opozorili tudi na razvoj in mednarodno uveljavitev Jugoslavije po vojni. Visoki predstavniki družbenopolitičnega življenja so ob tej priložnosti zavzeli stališče tudi k manjšinskemu vprašanju in še posebej k trenutnemu položaju na Koroškem oz. v Avstriji.

Posebno obširno je o manjšinskem vprašanju spregovoril predsednik republiške konference SZDL Slovenije Mitja Ribičič kot slavnostni govornik na zaključni prireditvi tabora slovenskih pevskih zborov v Šentvidu na Dolenjskem. Slovenska koroška pesem, pa naj bo še tako nežna in osebna, dandanašnji pomeni borbeno, partizansko pesem, je dejal Ribičič, saj prepričljivo dokazuje pristnost naših slovenskih ljudi v tistih krajih in zaselkih na tej in oni strani Drave, katerim avstrijske oblasti odrekajo pravico do svojega jezika, svoje kulture, napisov, v gospodarski, pravico do zdravega narodnostnega, gospodarskega in kulturnega razvoja.

„Protimanjšinska asimilacijska politika, ki jo vodi Avstrija do slovenske in hrvaške narodnostne skupnosti, dosega v tem trenutku enega svojih vrhov,“ je poudaril predsednik Ribičič. „Več kot dvajset let je Avstrija izigravala določila avstrijske državne pogodbe o položaju teh manjšin. Po tem obdobju so bili julija lani sprejeti zakoni, pred kratkim pa izvedbene odredbe, ki skupaj pomenijo bistveno vsebinsko in ozemeljsko zožitev mednarodnopravno zagotovljenih pravic manjšin v Avstriji. Ti predpisi so koncesija velikonemškim, šovinističnim in neonacističnim silam, skratka vsem tistim silam v Avstriji, ki si prizadevajo za narodnostno uničenje manjšin in ki nasprotujejo dobrih sosedskim odnosom med Avstrijo in Jugoslavijo.“

Govornik je opozoril, da so bile odredbe sprejete brez sodelovanja prizadete manjšine, proti

njenim življenjskim interesom in ob popolni gluhoti za njena stališča. Niti en predlog koroških manjšinskih organizacij ni bil sprejet, sprejeti pa so bili predlogi desničarskih, nacistoidnih šovinističnih sil, ki so v škodo manjšin še poslabšali oba zakona in odredbe. Spricho vsega tega jih ni mogoče razumeti drugače kot poskus pravne likvidacije slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem, je ugotovil Ribičič in potem nadaljeval:

„Najnovejši protimanjšinski ukrepi Avstrije, ki pomenijo kršitev ter poskus samovoljne in enostranske revizije avstrijske državne pogodbe, pomenijo tudi kršitev črke in duha sklepne listine konference o varnosti in sodelovanju v Evropi. Ti ukrepi zaslužijo najodločnejšo obsodbo vse naše javnosti. Ko se v Beogradu te dni evropski narodi dogovarjajo o nadaljnjem sodelovanju, sožitju in varnosti, pa mora prav v tem mestu in v tem času jugoslovanska vlada najostreje zahtevati izpolnitev avstrijske državne pogodbe. Kakor zvezni izvršni svet, tudi mi izražamo polno podporo pravičnim zahtevam manjšine, njenemu boju za narodnostne pravice in njenim prizadevanjem, da s svojim problemom seznani mednarodno javnost.“

Naj zato naša slovenska pesem na tem zboru izzvani kot borben partizanski protest našega ljudstva in vse socialistične Jugoslavije proti omejevanju temeljnih človekovih in narodovih pravic v sosednji Avstriji, proti montiranim zastraševalnim procesom, proti kršitvam mednarodne državne pogodbe, obenem pa za bratstvo narodov in enotnost delovnih ljudi, za gospodarsko in kulturno sodelovanje, za odpiranje meje, za izpolnjevanje duha helsinkiških sklepov in dokumentov OZN, za enakopravne gospodarske in kulturne odnose med ljudmi in narodi Evrope in sveta.“

Predsednik skupščine SR Slovenije Marjan Breclj, ki je govoril na osrednji slovenski prireditvi na Lokvah pri Črnomlju, povezani s proslavo

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt
Posamezni izvod 3 šilinge
mesečna naročnina 12 šilingov
celoletna naročnina 120 šilingov
P. b. b.

JUGOSLOVANSKA VLADA POUĐARJA:

Avstrija revidira določila državne pogodbe

kar je v nasprotju z načeli mednarodnega prava

Ob najnovejših ukrepih avstrijske vlade, ki se nanašajo na položaj in pravice slovenske in hrvaške narodnostne manjšine v Avstriji, je zvezni izvršni svet SFR Jugoslavije 30. junija 1977 objavil naslednjo izjavo:

V prizadevanjih, da bi ustvarili kar se da ugodne možnosti za razvoj dobrega sosedskega sodelovanja z republiko Avstrijo, si je SFR Jugoslavija vedno prizadevala, da se rešijo vsi problemi, ki bi lahko ovirali stabilne in dobre medsebojne odnose. Jugoslovanska vlada je glede tega v svojih notah, demaršah, predlogih in izjavi 13. maja 1975 opozarjala avstrijsko vlado, da politika neizpolnjevanja določil državne pogodbe o pravicah in položaju slovenske in hrvaške narodnostne manjšine v Avstriji pelje k reviziji te pogodbe in kvarno vpliva na celoten razvoj jugoslovansko-avstrijskih odnosov.

Avstrijska vlada pa je z najnovejšimi odloki, ki jih je sprejela na podlagi zakona o narodnostnih skupinah z dne 1. julija 1976 — sprejelim torej 22 let po podpisu državne pogodbe — ponovno grobo kršila mednarodne obveznosti, ki jih je s to pogodbo prevzela do slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji.

Jugoslovanska vlada želi opozoriti samo na nekatera dejstva: iz okvira uresničevanja državne pogodbe sta v celoti izpuščeni deželi Gradišanska in Stajerska ter okoli dve tretjini Koroške; sprejeti ukrepi pripadnikom slovenske manjšine odrekajo ali ogrožajo celo nekatere pravice, ki so jih že imeli na podlagi obstoječih delnih in restriktivnih ukrepov, vendar tudi takšne skršene pravice pogosto s številčnostjo pripadnikov manjšine. Se več, zakonitim predstavnikom manjšine celo poskušajo odvzeti njihovo lastnost političnega subjekta, strnjeno ozemlje, na katerem živi slovenska manjšina, pa razbijajo na več med seboj nepovezanih območij in ne izvajajo krajevne dvojezičnosti, ki jo določa državna pogodba (npr. napisi na javnih poslopih in podobno).

Se posebno skrb zbujajo dejstva, da so bili omenjeni ukrepi sprejeti ne da bi upoštevali mnenje in soglasje manjšin, s čimer jim hočejo vsiliti rešitve, ki niso v njihovem interesu.

Glede na vse omenjeno vlada SFRJ ponovno poudarja, da avstrijska vlada z izvajanjem navedenih ukrepov, s katerimi namerava navidezno reševati manjšinsko vprašanje, enostransko revidira določila državne pogodbe, kar je v nasprotju s temeljnimi načeli mednarodnega prava kakor tudi z načelom sklepne listine konference o varnosti in sodelovanju v Evropi o vestnem in poštenem izpolnjevanju mednarodnih obveznosti.

Kot ena od podpisnic državne pogodbe bo Jugoslavija še nadalje vztrajala, da republika Avstrija v celoti in brezpogojno izpolni obveznosti, ki jih ima po državni pogodbi do slovenske in hrvaške manjšine. Hkrati izjavlja, da bo tudi v prihodnje dajala popolno podporo upravičenim zahtevam manjšin.

35. obletnice prvega osvobojenega ozemlja, je dejal, da je Jugoslavija kot gostiteljica konference o sodelovanju in varnosti v Evropi izkazano veliko mednarodno priznanje. Jugoslavija in Italija prihajata na to konferenco z meddržavnimi sporazumi, sklenjenimi v Osimu v duhu helsinkiške listine. To je zelo pomemben prispevek politiki miru in sožitja med narodi v svetu, je opozoril predsednik Breclj ter ugotovil: „Ob tem pa smo prisiljeni reči, da se avstrijska vlada in vodstva avstrijskih vodilnih političnih strank v pogledu oživljanja nacizma in glede manjšinske politike, to je zagotovitve pravic slovenske in hrvaške narodnosti, ne ravna po teh načelih.“

Podobno je naglasil tudi sekretar zvezne konference SZDL Jugoslavije Marjan Rožič, ki je govoril na prireditvi v reškem predmestju Drenova. „Te dni so oči svobodoljubne in napredne Evrope uprte v našo državo in Beograd, kjer poteka sestanek o varnosti in sodelovanju,“ je dejal Rožič, ki je poudaril, da je ta konferenca hkrati klic vsem državam, naj spoštujejo sprejete obveznosti. Pri tem pa je opozoril, „da sosednja Avstrija še vedno krši državno pogodbo in v osnovi izvaja politiko utesnjevanja, saj našim manjšinam odvzema temeljne pravice.“

Član CK ZKJ generalpolkovnik Boško Šiljegović (vodja jugoslovanske vladne delegacije, ki je pred nedavnim pregledovala partizanska grobišča na Koroškem — op. ured.) pa je na prireditvi na Tjentištu, kraju najtežjih bojev med zadnjo vojno, opozoril, da Avstrija ne spoštuje ne črke ne duha državne pogodbe. „V Avstriji enostavno zbrisajo z geografske karte slovenska in hrvaška naselja, vasi, poti, šole in cerkve, kakor se to zljubi kakšnemu staremu ali mlademu nacistu v Heimatsdienst,“ je dejal Šiljegović. „Slovenec in Hrvatoma dajejo pravico, nemško govoriti, slovensko in hrvaško pa — molčati.“ Vendar pa so to kratkovidni računi, je naglasil Šiljegović, kajti Jugoslavija nikdar in pod nobenimi pogoji ne bo pristala na takšno politiko.

Ne more biti govora o sožitju dokler so koroški Slovenci prikrajšani za osnovne pravice

Kakor smo poročali že v zadnji številki našega lista, so v dneh okoli 1. julija, ko so začele veljati odredbe k zakonu o narodnih skupinah, razne organizacije in skupine objavile posebne izjave, kjer so zelo kritično zavzele stališče k takšnemu „reševanju“ manjšinskega vprašanja, kot ga predstavlja takomenovani dogovor treh strank. Tako izjavo je objavil tudi Solidarnostni komite v Salzburgu, iz katere povzemamo naslednje ugotovitve.

Avstrijska vlada zdaj neslavno zaključuje, kar je s polovičnim srcem pričela leta 1972: Takrat naj bi v južnokoroških občinah postavili 205 krajevnih tabel; pet let pozneje jih je že samo 91. V obeh primerih se je vlada sklicevala na „izpolnitev“ člena 7 državne pogodbe — v obeh primerih je prav to pogodbo prelomila, ko je število dvojezičnih napisov pogojila s šte-

vilom slovensko govorečih državljanov; takega pogoja pa v državni pogodbi ni.

Solnograški Solidarnostni komite za pravice manjšin najostreje protestira proti neizpolnjevanju državne pogodbe, kot prihaja do izraza v zakonu o narodnih skupinah in v izvedbenih določilih, ki so začele veljati s 1. julijem. Komite ugotavlja, da zakon o narodnih skupinah, ki je podlaga sedanji ureditvi vprašanj dvojezičnih napisov in uradnega jezika, nikakor ne pomeni izpolnitve člena 7 državne pogodbe. Nasprotno ta zakon z izvedbenimi določili vedno bolj zožuje življenjske pogoje slovenske narodnosne skupnosti ter ji 22 let po podpisu državne pogodbe še vedno odreka osnovne demokratične pravice.

Kot cinizem napram Slovincem označuje komite izjavo treh v koroškem deželnem zboru zastopanih strank, „da poprej še noben zakon ni bil tako vestno pripravljen in da v deželi še nikdar niso bile vse možnosti tako izčrpane, da bi našli zadovoljivo rešitev zelo mnogovrstnega problema“, ko pa potem ugotavljajo, „da so izvedbena določila k zakonu o narodnih skupinah vsekakor prikrojena danim realnostim na jezikovno mešanem področju Koroške s ciljem, da bi dosegli sožitje nemško in slovensko govorečih Korošcev“. To je — kakor pravi komite — cinizem, ker o sožitju tako dolgo ni mogoče govoriti, dokler so slovensko govoreči Korošči še naprej zatirani in se koroški Heimatdienst lahko postavlja kot glavni predstavnik nemškoko-

roških šovinističnih in nemškonacionalnih interesov, ne da bi zvezna vlada izvajala jasne konsekvence; taka konsekvence pa bi bila prepoved koroškega Heimatdienst na podlagi 5. točke 7. člena državne pogodbe.

Dosledna je avstrijska vlada pod vodstvom kanclerja Kreiskiga samo v enem: da člena 7 državne pogodbe ni izpolnila, marveč je svojo politiko podredila interesom KHD, ugotavlja solnograški solidarnostni komite. Posledica tega je zastrupljeno in naščuvano ozračje na Koroškem, za kar nosijo vso odgovornost zvezna vlada in tri parlamentarne stranke. Samo one nosijo odgovornost za politiko, ki je usmerjena na čedalje hujše kratenje pravic koroškim Slovincem. Naravnost simboličen za to je zakon o narodnih skupinah: krajevnih tabel, ki jih zdaj postavljajo, ne simbolizirajo enakopravnosti slovenske narodnosne skupnosti na Koroškem, temveč drobijo njene pravice. So izraz dejstva, da je bila z zakonom o narodnih skupinah in izvedbenimi odredbami pravica manjšine do dvojezičnih topografskih napisov zreducirana na eno šestino znanega jezikovno mešanega ozemlja. Zato niso nič drugega kot alibi za vlado, da bi se lahko izmikala izpolnitvi člena 7 državne pogodbe.

Sporazumna rešitev na Koroškem bo možna samo tedaj, ko bo člen 7 končno izpolnjen ob sodelovanju prizadetih, poudarja solnograški solidarnostni komite in ob koncu poziva avstrijsko vlado, naj člen 7 izpolni po duhu in črki.

Tam pravice — tu krivice

Slovinci v deželi Furlanija-Juljska krajina so v prizadevanju za uveljavitev svoje materinščine v javnem življenju dosegli nov uspeh. Deželni zbor je namreč soglasno sprejel zakonski predlog, ki določa, da morajo uradniki, ki vodijo zemljiške knjige na območjih, kjer prebiva slovenska manjšina, popolnoma obvladati tudi slovenski jezik (za Kanalsko dolino pa je predpisano tudi znanje nemščine).

Tozadevni predlog je stavil predstavnik Slovenske skupnosti dr. Drago Štoka, deželni zbor pa ga je v odsotnosti neofašističnih poslancev sprejel soglasno. V svoji utemeljitvi je predlagatelj dr. Štoka ugotovil, da je deželna uprava v pričakovanju, da bo država izdala specifične zakonske norme v zvezi z rabo slovenščine, dolžna poskrbeti, da bo v zemljiškoknjižnih uradih na razpolago tudi osebe z znanjem slovenskega jezika. Preden bo načrt postal zakon, ga mora odobriti še vlada v Rimu.

Ravno v času, ko se v Italiji korak za korakom izboljšuje položaj tamkajšnje slovenske manjšine, pa so bili v „vzorni“ manjšinski politiki Avstrije narejeni ukrepi, ki pomenijo doslej najhujši napad na pravice koroških Slovincov: z zakonom o narodnih skupinah in z najnovejšimi odredbami h temu zakonu sta bili dve tretjini Slovincov brutalno oropani še zadnjih pravic!

Človeštvu grozi nov „vesoljni potop“

Danes je zelo veliko govora o onesaženju človekovega okolja, o nevarnostih, ki grozijo človeštvu, če bo še naprej tako brezbržno uničevalo svet, v katerem živi.

Najhujše onesaženje ozračja je tisto, ki ga ne poznamo, ali ki ga podcenjujemo. Radioaktivnost, ropot, onesaževanje z žveplenim ogljikovim oksidom, evtrifikacija, odmetavanje naftnih odpadkov v morje — na vse to so že večkrat opozorili javnost in je bilo tudi že sprejetih več ukrepov. Toda: kdo se boji onesaženja zaradi ogljikovega plina ali dvokisa?

Dr. Alvin Weinberg, ki vodi skupino ameriških znanstvenikov pri ustanovi ERDA (ameriška uprava za raziskave o energiji) meni, da so morda katastrofalne posledice izdajanja ogljikovega plina najbolj strahotna plat naše globalne energetske politike v daljših rokih. V določeni smislu naj bi bilo, kar se tiče fosilne energije, podobno tistemu, kar se dogaja na področju jedrskega razmnoževanja: oba ta pojva sta globalna, oba težko ocenjujemo, oba nas utegneta pripeljati do katastrofe.

Nekaj je gotovo. Razmerje navzočnosti ogljikovega plina v zraku in ki izhaja iz izgorjanja lesa, nafte, premoga, plinov itd., nenehno raste. V manj kot dvajsetih letih (1957 do 1975) je to razmerje naraslo za pet odstotkov. Sredi 21. stoletja, če upoštevamo razumljivo zvišanje (v mejah med 3,5 in 4%) uporabe fosilne energije, se bo razmerje navzočnosti ogljikovega plina v zraku podvojilo. Vse to bo imelo katastrofalne posledice: globalna temperatura na zemlji se bo zvišala za dve do tri stopinje. To pomeni, da se bo del ledu na tečajih stopil in da se bo morska površina dvignila za 40 do 80 m. Koliko mest in koliko celih držav bo ta pojav zbrisal z zemljevid? Morske vode bodo postale kisle in postavlja se vprašanje, kaj se bo zgodilo z življenjem nižjih vrst živalskega življenja v morju.

Ta predvidevanja niso sad domišljije ekologov, pač pa zaključki strokovnjakov, ki so znani po vsem svetu in delajo v zelo resnih ustanovah.

Prav tu se pojavlja vprašanje, kaj bo prinesla na primer nova politika ameriškega predsednika Carterja na področju energetskih virov. Predsednik Carter je namreč pozval Amerikance, naj se vedno bolj poslužujejo fosilnih virov energije, predvsem premoga. To pomeni, da bo izdajanje ogljikovega plina naraslo še bolj hitro, kot to predvidevajo strokovnjaki. Toda že je mogoče omejiti radioaktivnost, znatni izdajanje ogljikovega, žveplavega in azotovega oksida, ni mogoče preprečiti osvabjanje ogljikovega plina pri izgorjanju. Vnisev k premogu, da bi se preprečila uporaba jedrske energije, lah-

ko pomeni torej slabše zdravilo kot pa je bolezen sama po sebi.

Toda pogledajmo, kaj bi se konkretno zgodilo z naraščanjem ogljikovega plina v ozračju. Vremenoslovje je znanost, ki še ni zmogla, da bi posredovala absolutne napovedi. Dva učenjaka iz laboratorija dinamike tekočin in geofizike v Princetonu sta izračunala, da bi podvojitev koncentracije ogljikovega plina v ozračju povzročila naslednje: splošno ogrevanje troposfere, to je približno do višine petih kilometrov na tečajih ter 18 km na ravniku. To zvišanje bi doseglo 10 stopinj na tečajih, bi občutno vplivalo na padavine.

Na splošno bi temperatura na Zemlji zrasla za okoli 2,9 stopinje, kar je v resnici ogromno. Strokovnjaki namreč menijo, da se povprečna letna temperatura nikoli ni znižala — niti v najbolj mrzlih obdobjih ledeniških dob — za več kot 2,5 stopinje.

Posledice za življenje na Zemlji bi bile zelo občutne. Ena od najbolj pomembnih bi bila dvig morskih vod. Ta višina je namreč tesno povezana z ledeniki na tečajih. Morje bi se uveljavilo dvigniti za 40 do 80 metrov. To pomeni, da bi na primer Nizozemska zginita s površine Zemlje, morje pa bi pogoltnilo tudi Pariz.

Ali bo mogoče preprečiti zvišanje razmerja ogljikovega plina v zraku? Narava sama poskrbi za določeno ravnovesje, toda to ne pomeni, da bo vedno skrbela, če bo človek preveč občutno posegal vanjo s svojo dejavnostjo. Danes poznamo v glavnem dva mehanizma, ki skrbita za to ravnovesje. Eden je tako imenovana fotosinteza. Kot je znano, rastline cepijo molekule ogljikovega dvokisa v kisik in ogljik. Tega rastline vsrkavajo vase, ker je potreben za njihovo rast, medtem ko osvobajajo kisik, ki se vrača v atmosfero. Strokovnjaki so ugotovili, da je fotosinteza najbolj aktivna v gozdocnih in nepri-merno manj pri umetnih plantacijah (polja, njive itd.). Splošna težnja pa je, da se plantacije, nasadi itd. vedno bolj širijo na škodo gozdov, če bi izgini tropski pragozdomi, bi bile posledice ogrevanja. Drugi način, ki ga uporabljajo narava za vsrkavanje ogljikovega plina, ki nastaja pri izgorjanju, je delovanje ogromnih površin morja. Morska voda lahko vsrka določeno količino ogljikovega dvokisa, toda tudi za to obstajajo določene meje.

Ali se bo človek lahko zanašal samo na ravnovesje, ki ga vzpostavlja narava, ali pa bo moral sprejeti ustrezne ukrepe, da bi si zagotovil življenje ne samo v daljni prihodnosti, temveč celo v bližnji?

TUDI UNESCO ZAHTEVA:

Države morajo zagotoviti enakopraven razvoj narodnih manjšin

Na seji jugoslovanske komisije za sodelovanje z UNESCO (specializirana organizacija Združenih narodov za prosveto, kulturo in znanost — op. ured.) so prejšnji teden razpravljali o letošnji konferenci nacionalnih komisij za UNESCO z evropskega območja, ki je bila aprila letos v Helsinkih. Na helsinkiški konferenci so na pobudo jugoslovanske delegacije sprejeli tudi nekatera priporočila, ki se nanašajo na narodne manjšine kot mostu razumevanja in sodelovanja in na njihov enakopraven razvoj, kakor tudi na medregionalno sodelovanje.

V smislu helsinkiških priporočil je jugoslovanska komisija zdaj predlagala, da naj bi se začeli pogovori evropskih komisij za sodelovanje z UNESCO, tako da bi se temeljiteje obdelali vprašanje narodnih manjšin in pripravili program sodelovanja na tem področju. Priporočilo, sprejeto v Helsinkih, namreč poziva države, naj olajšajo in izboljšajo razmere za enakopraven razvoj narodnih manjšin, tako da bi lahko imele pozitivno vlogo v odnosih med sosednimi državami ter s tem pripomogle k evropskemu in mednarodnemu sodelovanju sploh.

Leta 2000 v Sloveniji več kot 2 milijona prebivalcev

Zavod SR Slovenije za zdravstveno varstvo je z zbranimi in primerjalnimi podatki opozoril na družbene, sociološke, ekonomske, zdravstvene in druge posledice demografskih sprememb v Sloveniji. V zadnjih 50 letih se je v Sloveniji znižala rojstnost, prav tako pa tudi smrtnost, tako da je številčno stanje prebivalstva precej uravnovešeno, naraščanje pa prej počasno kot hitro. Po popisih prebivalstva je imela Slovenija leta 1921 nekaj več kot milijon in tristo tisoč prebivalcev. Po 50 letih se je število prebivalcev povzpelo nad milijon in nekaj čez sedemsto tisoč. Prognoza za leto 1985 napoveduje dvig na 1,876.000, medtem ko za leto 2000 računajo, da bo že nekaj tisoč več kot dva milijona Slovincov.

Primerjava starostnih generacij izpade v prid starejšemu prebivalstvu. Še v začetku tridesetih let je bilo od vsega prebivalstva Slovenije 40% mladine do 19 let, 51% odraslih do 64. leta starosti in nekaj manj kot 9% starejših od 65 let. V začetku sedemdesetih let se je odstotek mladine znižal na 32,9% in to na račun povečanja deleža odraslih na blizu 60% ter starejših na nekaj več kot 10%.

Precejšnje so razlike pri naravnem gibanju prebivalstva v zadnjih petdesetih letih. Vse računano na 1000 prebivalcev, je število živorojenih otrok padlo od 30,4 na 16,9; število umrlih pa se je znižalo še bolj, namreč od 21,2 na 10,1. Naravni prirastek je znašal 1921. leta 9,2 na tisoč prebivalcev, dosegel vrh 1953. leta z 12,5 in se je najbolj znižal 1971. leta na 6,1; sedaj se ustaljuje na 6,8.

Torej se je iz izredno visoke rodnosti in smrtnosti pred desetletji vzpostavilo novo življenjsko ravnovesje, katerega splošna značilnost je pomembno zmanjševanje smrtnosti, postopno zniževanje natalitete in umirjena stopnja rasti prebivalstva.

Kako so boljši splošni pogoji za nego in ohranitev otrok in predvsem boljše zdravstveno varstvo omilili izpad te generacijske skupine kljub znatnemu padcu natalitete, povedo predvsem podatki o smrtnosti dojenčkov: še v obdobju 1950 do 1954 je od tisoč živorojenih otrok umrlo blizu 70 otrok; do leta 1970 je smrtnost dojenčkov padla na 24,5 od tisoč živorojenih otrok, lani pa na 19.

Boljša življenjska raven in uspešnejše zdravstveno varstvo spreminjata strukturo prebivalstva tudi v skupini starostnikov. Povprečna starost umrlih v Sloveniji je bila še pred četrto stoletja pri moških le 51 in pri ženskah 57 let. Ta meja se je do sedaj zvišala pri moških za 10 in pri ženskah celo za 12 let, tako da znaša povprečna življenjska doba zdaj pri moških 61 in pri ženskah 68 let.

Tisti kazalec, ki mora usmerjati celotno družbo, še posebej pa zdravstvo v raziskave, spreminjanje življenjskih navad, varovanje zdravja in življenja na točkah, ki so najbolj kritične in kjer bi moral biti za preventivo odprt najbolj širok manevrski prostor, pa je lestvica najpogostejših vzrokov smrti. Po statistiki gre 70% vseh smrtnih primerov v Sloveniji na račun štirih vzrokov: na prvem mestu so še vedno bolezni srca in ožilja, ki zakrivijo 28% smrti, sledijo rakasta obolenja, zaradi katerih umre 17,6%, nato so bolezni centralnega živčevja s 15% in nasilne smrti, ki zakrivijo smrtnost v 10%.

Odnos do manjšine je preizkusni kamen

V Trstu je zasedel pokrajinski kongres socialistične stranke Italije, ki se je zelo resno bavil s trenutnim položajem v Italiji in posebej v pokrajini. Pri tem je bilo zlasti opozorjeno na sedanjo hudo krizo in na naloge, ki čakajo stranko, da se konkretno uveljavijo osimski dogovori in se v tem okviru zagotovijo pravice slovenske narodnosne skupnosti v Italiji.

„V ta okvir spada tudi globalna zaščita pravic slovenske narodnosne skupnosti,“ je bilo rečeno v poročilu kongresu. „Preizkusni kamen za socialistično politiko v Trstu je vedno bil odnos s pripadniki slovenske manjšine. Pri tem pa ne gre za nekakšno kompenzacijske račune, ampak za izvajanje duha in črke republiške ustave.“

LJUBLJANA BO DOBILA DO 9. MAJA 1979:

Moderno kulturno središče

kot najlepši spomenik Ivanu Cankarju

Ko je slovenski narod lani praznoval stoletnico rojstva Ivana Cankarja, sta republiški in mestni odbor za praznovanje Cankarjevega leta predlagala gradnjo že dolgo načrtovanega kulturnega središča na ljubljanskem Trgu revolucije, ob tem pa se je izoblikovala tudi programska zamisel, naj bi se to središče imenovalo po pisatelju Ivanu Cankarju. Tozadevna pobuda je že rodila lepe uspehe, kajti programska komisija iniciativnega odbora za izgradnjo kulturnega centra „Ivan Cankar“ je prejšnji teden že sprejela programske zasnove tega centra, ki naj bi bil dograjen do 9. maja 1979.

Ne samo Ljubljana, marveč kar vsa Slovenija občuti veliko potrebo po koncertni dvorani in po dvorani, kjer bi bile najpomembnejše politične manifestacije. Z izgradnjo kulturnega centra „Ivan Cankar“ na Trgu revolucije v Ljubljani bo odpravljeno to pomanjkanje dvoranskih kapacitet. Zlasti z veliko dvorano se bo Ljubljana in z njo vsa Slovenija lahko mnogo bolj enakovredno vključila v medrepubliško in mednarodno kulturno sodelovanje, saj bo lahko gostila tudi večja mednarodna politična, kulturna, znanstvena, gospodarska in druga srečanja.

Načrt kulturnega centra predvideva izgradnjo naslednjih dvoran:

■ Velika dvorana za 1500 do 1600 obiskovalcev bo dosegla največjo višino pri 18 metrih. Med kulturnoumetniškimi dejavnostmi se bodo v tej dvorani odvijali veliki simfonični in drugi koncerti, operne, operetne in baletne predstave ter dramske uprizoritve, glasbeno gledališče, zborovsko petje, izbrane kulturno-zabavne prireditve, filmske predstave v okviru festivalov, folklorne in plesne prireditve, snemanje glasbe, podeljevanje narodnih nagrad itd. Na področju družbenopolitične dejavnosti pa so predvideni kongresi in konference, občinske politične manifestacije, proslave in zborovanja, delovna srečanja, zbori delovnih ljudi, prireditve organizacij združenega dela, znanstveni simpozij, kongresni in konference združenj, društev itd.

Tako določen program velike dvorane zahteva perfektno akustiko, najmodernejše orgle za simfonično glasbo in manjše za potrebe zborovskega petja, snemalne naprave, tolkščen oder, da bo zagotavljal zasnovano večnamembnost, najmodernejše orkestrske naprave, kabino za kinoprojektorje, zaodrsko prostoro, dvorano za vaje baleta, za vaje pevskih zborov, za vaje orkestra, shrambo kostumov, šivalni-

co, frizerske prostore, scensko delavnico, skladišča in podobno, ozvočenje dvorane, kabine in naprave za simultano prevajanje itd.

■ Srednja dvorana bo imela prostora za 800 obiskovalcev, njena višina bo znašala 10 metrov. V njej bodo gledališče, glasbene in baletne prireditve, ples, folklor, kulturne in druge proslave, podeljevanje nagrad in priznanj, snemanja, konference, posveti in sestanki družbenopolitičnih organizacij, znanstveni simpoziji, delovna srečanja, medrepubliška ali mednarodna srečanja itd.

Tudi srednja dvorana bo opremljena s sodobnimi in funkcionalnimi odskimi kapacitetami, vgrajenimi kabinami in napravami za simultano prevajanje, kabino za filmsko predavanje, garderobnimi prostori, snemalnimi napravami in podobnim.

Evropska poezija v enaintridesetih jezikih

Meseca septembra bodo v Moskvi priredili prvi sejem knjig, kjer bodo razstavili domačo in tujo literaturo. Med razstavljenimi deli bo vzbujala brez dvoma posebno pozornost antologija „Evropska poezija“ v treh delih.

Ta antologija je značilna predvsem zato, ker so v njej pesmi evropskih pesnikov objavljene v njihovih materinskih jezikih, istočasno pa tudi v prevodih v ruščino, nemščino, angleščino in francoščino. V celoti pa bodo v antologiji objavljene pesmi nešteti pesnikov kar v enaintridesetih jezikih, kar nedvomno predstavlja doslej edinstven tovrsten podvig.

■ Arena bo dvorana za 200 do 220 obiskovalcev. V njej so predvidene manjše dramske predstave (satirični kabaret, monodrame, večeri šansonov), literarni večeri, komorna glasba, glasbene produkcije, sodobni balet, izrazni ples, javne tribune, diskusije in podobno. Arena bo imela premakljivo prizorišče, sodobno osvetljava, ustrezen pododski prostor in priročno skladišče, garderobe itd.

■ Mala dvorana bo sprejela do 250 obiskovalcev. V njej bodo lutkovna dejavnost, pantomima, gledališki, glasbeni plesno-baletni eksperiment, solistični nastopi in komorna umetniška dejavnost, manjše proslave, do postavitve posebnega lutkovnega gledališča pa bo dajala prostora tudi streho gledališču ročnih lutk.

Poleg navedenih prostorov bodo v posebni kongresni etaži še prostori za kongresno dejavnost, kjer bo pet kabinetov oziroma sejnih sob, večja dvorana, velik press center in teleprinterski center, na obeh straneh tega centra pa štirje manjši delovni kabineti, strojepisnica in razmnoževalnica. Zaključena celota pa bo tudi sprejemni prostor, kjer se bodo obiskovalci zadrževali pred prireditvijo in v odmorih; sprejel bo do tisoč ljudi. Tu bodo tudi najpomembnejši sprejemi republiškega in mesnega značaja.

Kulturni center „Ivan Cankar“ je zasnovan kot urbanistično arhitekturna celota. V urbanistični strukturi bo težišče na pridvignjenem trgu Ivana Cankarja, katerega dominanta bo spomenik Ivanu Cankarju. Najbolj opazen objekt pa bo seveda dvoranska zgradba iz plemenitega materiala, svetlega kamna. Prostor bodo določali zidovi, stropi in tla, stopnišča, svetila, počivališča — vse v raznih nivojih in smereh. Gradivo v notranjstvi bo naravno, deloma poplemeniteno — kamen, les, kovine in tekstil, vse v svetlih barvah. Vstop v dvorane bo skozi zastekljen prehod sredi trga; ta prehod bo ves iz prosojnega stekla s prav takim krovom in prednjo, to je vstopno steno z vrati.

Z novim kulturnim središčem „Ivan Cankar“, ki naj bi bilo — kot že povedano — dograjeno do 9. maja 1979, bo veliki slovenski umetnik Ivan Cankar brez dvoma dobil svoj najlepši spomenik.

Prešernovi kovanci v pesnikovi rojstni hiši

Znani medaljer prof. Stane Dremelj v Radovljici, ki je upodobil že veliko slovenskih mož — Trubarja, Linhart, Prešerna, Čopa, Cankarja, Finžgarja, Župančiča, Kajuh in druge — je zdaj poskrbel za upodobitev velikega slovenskega pesnika Franceta Prešerna tudi na kovancih. „Prešeren nam je dal toliko zlata, da je treba tudi njega prikazati v najzlahtnejši kovini,“ pravi prof. Dremelj. In ta misel ga je napotila, da je oblikoval Prešernove kovance, ki jih bodo prodajali predvsem v pesnikovi rojstni hiši v Vrbi.

S temi kovanci je ustvaril prof. Dremelj že „svojega“ osmega Prešerna. Njegov prvi Prešeren je bila plaketa v bronu, ki jo je ustvaril leta 1939. Potem je sledilo še šest medaljerjev upodobitev, ljubiteljem Prešerna pa sta gotovo najbolj znani znački, ki ju je dobil v Vrbi oziroma v Prešernovi hiši v Kranju. Za osnovo je medaljerju služila Goldsteinova upodobitev pesnika iz leta 1850.

Prva serija kovancev bo obsegala zlate, srebrne in bronaste novce. Medtem ko bo eno stran kovancev krasil portret Prešerna, bo druga stran imela različne motive: to bodo znane Prešernove besede „Žive naj vsi narodi...“, na drugih spet bo portret Primicove Julije, ali pa relief pesnikove rojstne hiše.

Upodobitev Prešerna, ki jo je napravil medaljer prof. Dremelj za kovance, pa bo služila tudi za izdelavo novih značk.

Jezik je izraz

človekove kulture in njegove svobode

Šentvid na Dolenjskem je bil pred dnevi spet prizorišče velikega tabora slovenskih pevskih zborov. Sodelovalo je 50 zborov iz vse Slovenije, na zaključni prireditvi v ponedeljek pa je nastopil združen zbor 3000 pevcev in pevk.

Udeležencem zaključne prireditve je govoril predsednik republiške konference SZDL Slovenije Mitja Ribičič, ki je opozoril na veliki pomen zborovskega petja. Ko je govoril o razvoju kulturne dejavnosti v povojni dobi in pri tem naglasil, da današnje razmere ustvarjajo širok prostor za svobodno in bogato kulturno življenje, pa je predsednik Ribičič omenil tudi vprašanje jezika, ki da

je izraz človekove kulture in njegove svobode.

Zadnje čase smo bili prisiljeni v SZDL spodbuditi posebno gibanje za varstvo, obnovo in rast slovenskega jezika, je dejal Mitja Ribičič. „Jezik je kot osnovno sredstvo človekove kulture izraz njegove svobode. O tem nam priča vsa naša zgodovina, priča pa tudi naša skrb za manjšine, kjer so jezikovna vprašanja bistveno zvezana z vprašanjem svobode. V povojnih letih pa smo zaradi preobilice najrazličnejših nalog, s katerimi smo se morali ukvarjati, na to resnico pogosto pozabljali in naš javni jezik je zašel v nekatere težave, ob katerih se moramo zamisliti. Ne gre samo za jezik našega slovstva, ki bi moralo po svoji plati uravnjavati jezikovno kulturo in razvoj jezika navdihovati in pospeševati; gre zlasti za jezik novih oblik našega javnega življenja, ki so se razrastle hkrati z razvojem naše družbe, jezik pa je marsikdo zaostajal.“

Ker je naš jezik v glavnem rasel iz kmečkega življenja, smo se že od nekdaj morali bojevati za njegov sodobni razvoj, ko je šlo za spremembe našega družbenega življenja, je naglasil Ribičič. Zlasti pa si moramo prizadevati za razvoj jezika dandanes, ko je razvoj našega življenja hitrejši in razvejan na najrazličnejša področja. Pri tem pa ne gre samo za razvoj pismenega jezika v novih panogah našega življenja, ampak tudi za način vsakdanjega pogovornega izražanja, ki bi moral biti zaradi široke odprtosti v svet čedalje vse bolj bogat, razumljiv in na nov način kulturn.

Spomenik Tesli je bil odkrit v Ženevi

V eni najlepših dvoran palače mednarodne zveze za telekomunikacije v Ženevi so odkrili doprni kip svetovno znanega jugoslovanskega znanstvenika in izumitelja Nikole Tesle. Kip je ustvaril kipar Kosta Angeli Radovani ter ga poklonil svetovni organizaciji, ki se med drugim bavi z vprašanji radijskih in televizijskih oddaj prek umetnih satelitov.

Nikola Tesla, brez čigar izumov ne bi bile mogoče sodobne radijske zveze, je že v začetku tega stoletja razmišljal, kako bi za ves svet ustvaril enoten sistem telekomunikacij. Zato je sedež omenjene mednarodne organizacije gojil najbolj primeren kraj za spomenik temu velikemu znanstveniku in izumitelju.

DR. ANTON SVETINA

PRISPEVKI K ZGODOVINI ČRNE NA KOROŠKEM

Dne 22. januarja leta 1696 je prišlo pred kaplanijo v Črni do incidenta, zaradi katerega je bil tedanji črnski kaplan Janez Bončelič suspendiran in premeščen iz Črne. Nadžupnik in škofijski komisar v Starem trgu pri Slovenj Gradcu Janez Jurij Ernst je bil od škofijskega konzistorija v Ljubljani pooblaščen, da izvrši o tem incidentu kazensko preiskavo. Nadžupnik Ernst je razpisal v tej stvari kazensko razpravo in povabil prizadete stranke v Stari trg pri Slovenj Gradcu na 20. februarja; zaradi vremenskih nepravil na so stranke prišle na razpravo dan pozneje, t. j. 21. februarja. Na razpravi je nastopil kot tožnik kaplan Bončelič (Joannes Bapt. Wonzellius Cooperator in Schwarzenbach), toženec pa je bil Baltazar Slamnič, gostilničar v pristavi pliberške gosposčine v Črni; Bončelič je tožil Slamnico, da ga je kot duhovnika dejansko napadel in da je nasilno poškodoval poslopje kaplanije.

Prvi je bil zaslišan tožnik Bončelič, ki je izpovedal: 1. Slamnič mi je dal v navzočnosti mnogih ljudi in samega župnika udarec s pestjo v obraz, iztrgal mi je koretelj z vrata, nekega soseda pa je privezal k plotu in ga z vrvjo, ki jo je imel v levi roki, do krvi pretepel; nahujskal je tudi druge, da so ga tepli po hrbtu in po rokah in bi mu razbili glavo, če bi Slamniča ne zadržal za roko Klemen Blaznik. 2. Isti dan zvečer je prišel obtoženi Slamnič

z več sodrugi pred kaplanijo; njegovi sodrugi so bili Klemen Blaznik, Andrej Bičej ml., Nikolaj Klozer, Andrej Trogarčič, Nikolaj Bovhač, paznik Pavel, Anton Mlinar, Andrej Brinovec, Adam Bičej st. in Urban, sinček tega gospodarja; oboroženi so bili s koli in svetilkami in s tako silo navalili na vrata kaplanije, da so jih razbili in pokvarili ključavnico. Nato so vdrl v spalnico in začeli iz nje vleči Orovalda Lepanca, njegovo ženo in njeno sorodnico, o katerih so trdili, da so privlečene sumljive Korošice; obe ženski so vlekli za lase, jih vvezali z vrvmi ter jih kruto in s silo premetavali iz roke v roko in to večkrat. Ko je župnik, ki je bil zaradi tega incidenta poklican na kraj dogodka, slovesno v imenu kneza in škofa protestiral in zapretil storilec najstrožje kazni, je Slamnič nesramno in večkrat kričal: „Kateri knez? Kakšni protesti? Jaz imam od svojega grofa polnomočje, da to delam.“ Bončelič je predlagal, naj se zoper Slamniča in soobtožence najstrožje postopa.

Nato je bil zaslišan obtoženeц Slamnič, ki je priznal, da je dal kaplanu zausnico in mu iztrgal koretelj, vse drugo je zanikal. Kar se tiče vloma v kaplanijo, je priznal, da je to storil v družbi z ostalimi. Ko so prišli v kaplanijo, so tam našli obe sumljivi Korošici, ki sta se zabavali in pijančevali. Ker jih nista hotela niti župnik niti kaplan od tam odstra-

6 niti, so razdrli vrata kaplanije in jih privlekli za lase ven, zanika pa, da bi bili poškodovali streho kaplanije. Kar se tiče kaplana, je znano, da je bil nedavno na obisku pri teh ženskah na Koroškem, da so ga tam vaščani napadli z najbolj sramotljivimi besedami kakor ti si častilec gosposčine, uničevalec ljudstva, ti si prešuštnik. Potem so ga vrgli iz hiše, kar je dokaz, da je ljudstvo proti njemu. Slamnič je tudi zanikal, da bi bil imel od grofa polnomočje, da bi storil opisano dejanje. Res je bil pliberški grof pri njem na obedu, to pa dva dni pozneje; bil je v družbi župnika in je šele takrat slišal o dveh sumljivih Korošicah, ki bi jih bilo treba izgnati iz kaplanije. Grof je bil tako vinjen, da se je komaj vrnil v župnišče, kjer je prenočeval. On Slamnič sam pa je že prej napravil v razjarjenosti to, kar je opisal.

Nato sta bila še zaslišana sosterilca Klemen Blaznik in Andrej Bičej ml., ki sta izjavila, da sta bila dne 21. januarja od Slamniča na zvit način prisiljena, da sta z njim pri napadu na kaplana sodelovala, ni pa nobeden od njiju dejansko napadel duhovnika. Pri napadu na kaplanijo tudi nista sodelovala iz lastnega nagiba, temveč na prigovarjanje Slamniča, ki je zatrdjeval, da ima za vse do od grofa polnomočje.

Kako je ta pravda končala, iz arhivskih virov ni razvidno. Škofijski komisar Ernst je glede kaplana Bončeliča poročal škofijskemu ordinariatu v Ljubljano, da dvomi, da se bo Bončelič kljub njemu naloženi pokori poboljšal in se ga naj zaradi ekscesov v kaplaniji premesti kamorkoli, na njegovo mesto pa postavi Franca Prislana, ki se je izkazal pri njem za zelo sposobnega pri upravljanju cerkvenega premoženja. In res je škof za predlog osvojil,

ker nahajamo Prislana kot kaplana v Črni od februarja 1696 dalje.

1. septembra 1696 se je vršila vizitacija črnske župnije, pri kateri je vizitator ugotovil tole: Cerkovniško službo opravlja Urban Kraut, podložnik pliberške gosposčine, ki plačuje od svoje hube 3 goldinarje 18 krajcarjev davka na leto. V službo ga je sprejel pokojni vikar Riedl pred 22 leti. Na kolekturi dobiva okoli 9 mernikov pšenice oziroma pšenične moke in 100 hlebkov sira. Od poroke prejema vrednost ene merice vina, od krsta 1 krajcar in kolikor popije, od pogreba otrok 4 krajcarje, od pogreba odraslega pa 8 krajcarjev. Ministrirati ne zna, zna pa njegov sinček. Cerkevni ključarji, ki jih je vikar pred štirimi leti postavil, so tile trije podložniki pliberške gosposčine: Jožef Matvoz, Kancijan Končnik in Jurij Prešeren. Za kaplana je Franc Prisan, doma iz Šoštanja, ki je star 34 let in ki je študiral humanistiko in filozofijo z dosega bakalaureata v Gradcu in ravnotam dve leti kazuistiko. Ordiniran je bil na Dunaju na naslov mesta Weitenstein. Duhovnik je 4 leta, dve leti je bil kaplan pri sv. Egidiju, eno leto v Starem trgu po odstranitvi Janeza Krstnika Bončeliča do prihodnje sinode v Gornjem gradu. Na beri dobiva 100 mernikov pšenične moke mešano s pšenico in ravnotoliko ovsa. Lanu ne prejema. Za krst dobi dva groša, za poroko eno libro (en funt), za pogreb odrasle osebe prejme osem grošev, za pogreb otroka 30 krajcarjev, za mašo v domači cerkvi pa 9 krajcarjev. Farani so dolžni popravljati poslopje kaplanije, ki pa je sedaj v dobrem stanju.

(Dalje v prihodnji številki)

Vod potresov obnovljenem Posočju

V petek in soboto smo nastavljeni in nameščenci tiskarne Drava ter uprave in uredništva Slovenskega vestnika naredili izlet v Slovenijo. Pot nas je vodila preko Vzhodnih Julijskih alp (sedlo Vršič) v prelepo dolino Soče, od tam v Lipico ter preko Postojne in Ljubljane nazaj na Koroško.

V hotelu „Kanin“ v Bovcu so našo skupino pristrčno sprejeli predsednik medobčinskega sveta SZDL za severno Posočje Vlado Uršič, predstavnik beneških Slovencev, predsednik slovenske prosvetne organizacije „I. Trinko“ profesor dr. Černo in predsednik odbora za odpravo potresnih posledic v Posočju, tovariš Jug.

V pozdravnem govoru je tovariš Uršič med drugim omenil lanskoletne potrese in ugotovil, da brez solidarnostne pomoči ostale Slovenije in vseh jugoslovanskih republik ne bi bilo nikdar mogoče tako hitro odpraviti škodo, ki je opustošila Posočje. Seveda še niso povsod odpravljene posledice potresov, vendar kar je bilo glavno, do zime so bili vsi potresniki pod streho in na toplem. To je bil izreden uspeh, ki ga pripisujemo samo socialistični družbi, v kateri živimo, je z vidnim ponosom naglasil tovariš Uršič. Kljub problemom, ki jih imamo v ožji domovini, pa ne pozabimo naših bratov in sester izven naše domovine in jih podpiramo v pravičnem boju za njihov narodni obstoj. Podobne besede je izrekel tudi predstavnik beneških Slovencev dr. Černo in ugotovil, da imajo beneški Slovenci podobno usodo kakor koroški Slovenci, ki se morajo prav tako boriti za ohranitev materinega jezika, ki je največje bogastvo človeka. Tudi on je

poudaril, da brez solidarnostne pomoči matične dežele ob potresnih katastrofah, ne bi bili tako daleč kot so danes. To potrjuje tudi dejstvo, da se italijanski sosedi tozadevno niso znašli. Dr. Černo je ob tej priložnosti predal dr. Zwitteru knjižni dar. O obnovi Posočja pa nas je podrobno seznanil tovariš Jug.

Dr. Zwitter se je gostiteljem pristrčno zahvalil za topli sprejem in poudaril, da smo Koroški Slovenci ponosni, da smo del naroda, ki je znal tako uspešno obnoviti posledice lanskoletne potresne katastrofe. Obljubil je, da se bomo koroški Slovenci vedno borili za ohranitev listih dobrin, ki smo jih prejeli od naših prednikov in ki jih bomo posredovali, pa naj bo boj še tako trd, našim bodočim rodovom.

Po kosilu smo se z omenjenimi predstavniki skupno odpeljali v najbolj po potresih opustošeno naselje, ki je hkrati tudi najzahodnejša vas Jugoslavije, v Breginji, kjer smo se lahko na lastne oči prepričali, kako so domačini ob vzajemni pomoči vseh jugoslovanskih narodov rešili problem obnove. O starem Breginju skoro ni ne duha ne sluha. Iz ruševin je nastala nova sodobno urejena vas.

Po ogledu Breginja smo se poslovlili od prijaznih gostiteljev in nadaljevali pot proti Lipici, kjer smo prenočili in si naslednji dan ogledali domovino slavnih lipičanskih konj. Lipicance gojijo v Lipici že 400 let. Prav zaradi reje teh konj je Lipica danes ena največjih atrakcij in znana po vsem svetu. Pred leti so zgradili ogromno pokrito halo, v kateri prikazujejo dresuro konj in v kateri se turisti udeležijo.

Slovensko prosvetno društvo „Trta“
Žitara vas vabi na

VEČER SLOVENSKE PESMI IN FOLKLORE

v nedeljo 17. julija 1977 ob 20. uri
pri Rutarju v Žitari vasi.

Sodelujejo: moški pevski zbor „Trta“ iz Žitare vasi, moški in mešani zbor SPD „Zarja“ iz Železne Kaple, folklorna skupina SPD „Zarja“ iz Železne Kaple in ansambel „Podjuna“ iz Globasnice. Ljubitelji in prijatelji slovenske ljudske pesmi in narodnih plesov pristrčno vabljeni.

Globaška mladina postaja vedno bolj aktivna

Minulo nedeljo je Krajevni odbor Zveze slovenske mladine v Globasnici skupaj z drugimi narodno političnimi dejavniki v občini Globasnica vabil na praznovanje predvečera sv. Cirila in Metoda. Na Hemi je kot vsako leto tudi letos zagorel veličasten kres, ki je kraje pod Hemo opozarjal na to, da se koroški Slovenci nikakor nočemo odpovedati zgodovini in da terjamo in zahtevamo vse tiste pravice, ki jih narod nujno potrebuje za svoj obstoj.

Med tem ko se je v minulih letih kresovanja udeležilo 15 do 20 mladincev, se je letos zbralo na Hemi okoli 80 mladincev in mladink, ki so z borbena pesmijo proslavili obletnico Cirila in Metoda. Nova kvaliteta, ki je dala temu dogodku neizbrisljiv pečat je ta, da so akcijo Globašanov podprli tudi Krajevni odbori Zveze slovenske mladine iz sosednjih občin. Predvsem Pliberški in Škocijanski Krajevni odbor Zveze slovenske mladine. Zasluga za uspešno izvedeno akcijo gre v veliki meri predsedniku Krajevnega odbora Zveze slovenske mladine tovarišu Gutovniku Walterju in zagnanemu aktivistu in organizatorju Kordežu Blažu.

Kresovanja so se udeležili kot že nekaj let nazaj tudi nizozemski turisti, ki z zanimanjem spremljajo borbo koroških Slovencev. Med navzočimi sta bila tudi direktor Mariborskega Večera, tovariš Senica ter tajnik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem, dipl. inž. Feliks Wieser. Po kratkih nagovorih tovarišev Gutovnika Walterja, Senice in tovariša Wieserja so navzoči soglasno sklenili, da bodo odločno podprli akcijo Krajevnega odbora Zveze slovenske mladine in slovenskih občinskih odborov v Št. Jakobu.

Udeleženci kresovanja so se zbrali v domači gostilni Juena in dolgo v noč sklepali o tem, kako se bomo koroški Slovenci uprli zakonom, ki ne pomenijo izpolnitev člena 7. Prireditelj na Hemi je ponovno dokazala, da je v organizirani mladinski akciji moč.

slujejo tudi kot jezdec. Trenutno je v lipiških hlevih preko 200 dragocenih lipicancev.

Nedaleč od Lipice smo si tudi ogledali pršutarno, to je tovarno, kjer proizvajajo znani kraški pršut.

Na povratku smo si še ogledali naravne lepote Škocijanskih jam. Drzno izpeljane poti skozi slikovita v bajni svetlobi bleščeča se brezna polnih prelepih kapniških formacij, so takšna posebnost, da vsakemu priporočamo, da si to jamo ogleda. Posebnost reke ki teče skozi jamo in se imenuje Reka je, da ponikne in se po 43 kilometrih spet pojavi kot reka Timav v Italiji.

Čeprav je izlet trajal samo en dan in pol, smo imeli lepo priložnost seznaniti se z dvema različnima vplivoma — alpskim in mediteranskim — ki se poleg drugih posebnosti razlikujeta tudi v arhitekturi zgradb. Do Srpenice prevladuje še alpski slog, od tam naprej proti jugu pa mediteranski s hišami v gručah oz. skupinah. Z obnovo porušeni vasi je prišlo do nekega premika oz. spremembe v škodo mediteranske arhitekture. Tendence, da se gradi ekonomično seveda prevladuje. Prizadeti so se z novim slogom gradnje hiš izredno hitro sprijaznili.

Na vožnji z Vrhnike proti Ljubljani smo z velikim veseljem ugotovili, da pridno gradijo avto ceste proti Ljubljani, ki bo z dograditvijo morje še bolj približala tudi nam Korošcem. Še kratek postanek v Ljubljani in odbrzeli smo preko lepe Gorenjske in Ljubelja domov, obogateni za nadaljnja prijetna doživetja.

Nevarni klopi spet na pohodu

Klopi (Zecken) so majhne živalice, ki se rade zadržujejo v mešanih gozdovih, v grmičevju in na gozdnih jaskah in sesajo kri sesalcev torej tudi ljudi in ptic. Za klope je znano, da prenašajo bolezni in sicer nevarno bolezen Meningo-Encefalitis ali po domače povedano vnetje možganske mreže. Letos so v Avstriji registrirali že 36 primerov te bolezni, katere povzročitelji so klopi. Kdor je bil cepljen proti tej bolezni, temu se ni treba bati klopovih vgrizov. Ljudem, ki se radi zadržujejo v gozdovih priporočamo, da se dajo cepiti. V teku zadnjih let je na posledicah klopovih vgrizov umrlo že celo vrsto ljudi tako, da klopovih vgrizov ne smemo podcenjevati. Seveda ni vsak klop okužen z bacili omenjene bolezni.

Če začutimo klopov vgriz, je treba klopa takoj odstraniti. To se najlaže stori na ta način, da gremo pod prho ali v banjo. Vode klopi ne prenesejo in izpustijo žrtev, v našem primeru človeško kožo. Klopi lahko tudi odstranimo, če jih namažemo z oljem. Ljudem, ki hodijo po gozdovih priporočamo, da imajo na glavi pokrivalo, najboljše klobuk, na nogah pa po možnosti škornje. Ja ne v gozdove brez srajce.

Če po vgrizu klopa dobite glavobol, vročino ali začutite otrplost v tilniku, je treba takoj k zdravniku.

Na virološkem inštitutu dunajske univerze se dnevno cepi 250 do 300 ljudi proti tej nevarni klopovi bolezni. Od leta 1973 naprej so več kot 100.000 ljudi imunizirali proti vnetju možganske mreže. To število cepljenih je sorazmerno majhno. Vzrok temu je zelo drago cepivo.

Prenašalec meningitisa ali vnetja možganske mreže je klop z latinskim imenom „Ixodes ricinus“. Njega najdemo v vzhodni polovici Avstrije. Na Solnograškem, Tirolskem in Predarlškem še ni bilo primerov te nevarne bolezni. Na Koroškem smo žal imeli že mnogo smrtnih primerov.

Slovenska fizikturna zveza, Slovensko planinsko društvo Celovec, Slovenski atletski klub in Zveza slovenskih organizacij na Koroškem vabijo na

Srečanje športnikov in planincev na Brški planini

ki bo v soboto 30. julija 1977 ob 14.30 uri

Brška planina (Egger Alm) se nahaja nad vasjo Brdo/Egg pri Šmohorju v Karnijskih Alpah. Do planine in še naprej vodi vozna cesta.

Za pijačo, jedajo, glasbo in prijetno družabnost je preskrbljeno. Pridite v čim večjem številu.

Od Kota do Pliberka

Kljub „širokogrudni“ zakonodaji, ki so jo sprejeli 1. julija, ko so odpisali Ziljo in še druge predele južne Koroške, katerim so izrekli smrtno obsodbo, pa naslednja pesem, ki jo je zložil človek, ki živi na skrajni zahodni slovenski jezikovni meji pri Šmohorju, izpričuje izraz volje do samohranitve in življenja.

Tudi s sramotnimi ukrepi večine ne bo uspelo iztrebiti našega življa, nasprotno, prav krivica, ki se mu dela, ga utrjuje v zavesti, da se ji je treba upreti. In takšen krik protesta, ki opozarja, kje živi in ustvarja naše ljudstvo je tudi naslednja pesem.

Od Kota do Pliberka
to pač je zibelka
našga rodu,
zmiraj veseli
bomo mi peli
slavo njemu.

Od daleč se Zila
deroče preliva
preko pečin,
napaja jo burja
hudga neurja
njenih višin.

In nagelj rdeči
iz okna viseči
v dolini cveti,
lepo jo pozdravlja
in malo z njo kramlja,
ko mimo hiti.

Tam blizu Beljaka
pa Drava jo čaka
v veseli sprejem,
moč ji vzame
in jo objame
v bratski objem.

Vse Zila razume
kar Drava z njo marnje
tam med potjo,
ji kaže stezdice
in luštne vasi
in cvetje lepo.

Tu je rožna dolina
lepa pokrajina
ji Drava vele,
tu temni gozdovi
in jasni bregovi
po rožah diše.

Pove pa ji Zila,
da pot tu je mila
in zelo mehka,
a že vzame ji sapo
ona pade globoko
čez turbine na tla.

Le urno zdaj dalje,
prihodnjič svaruj me
te prosim lepo,
in mimo vse šlo je
in na levo obrne
se Drava krepko.

Tu se Podjuna
iz ozkega kluna
široko odpre,
zdaj je počasi
videti vasi
lepše kot nekje.

In hribi in trate
in hiše bogate
ponosno stoje,
glej tukaj stanuje
domovje branuje
izvrstno plemo.

Pozdravljena, Mila
ki ljudi si rodila
mogočno slavne,
nikoli ne pešaj
in glavo obešaj,
saj ljubimo te.

Od Kota do Pliberka
to pač je zibelka
našga rodu,
zmiraj veseli
bomo mi peli
slavo njemu.

Resnik pri Borovljah

Pred dnevi smo spremili k zadnjemu počitku na boroveljsko pokopališče Frica Hafnerja z Resnika pri Borovljah. Star komaj 68 let in že nas je moral zapustiti in se preseliti v svet miru in večnega pokoja.

Pokojni se je rodil leta 1909 v Podljubelju in se v Borovljah izučil za kovača. Bil je zelo marljiv delavec. Vsi ki so ga poznali so ga spoštovali in ga imeli radi.

Že od mladih let naprej je deloval v naprednih delavskih organizacijah. Rad je pomagal prijateljem, skratka bil je dober tovariš.

Z ženo Lonijo je živel v najlepši harmoniji, zato je izguba moža že prav posebno težko prizadela ženo. Njej in vsem žalujočim izrekamo v imenu Slovenskega prosvetnega društva Borovlje naše globoko sožalje. Pokojnega Hafnerja bomo ohranili v častnem spominu.

Franci Wutti
Dole pri Brdu

POZOR LJUBITELJI GORA

Slovensko prosvetno društvo „Obir“ na Obirskem vabi vsa sosedna društva iz okolice Obirja in vse ljubitelje gora na letošnji

POHOD NA OBIR

ki bo v nedeljo 31. julija 1977
Zbirališče ob 13. uri na vrhu
Obirja oziroma Ojsterca.

Odbor

Dušanbejčani obiskali Koroško

Pred dnevi je na Koroškem bivala delegacija pobratenege Dušanbeja, glavnega mesta Tadžiške SSR v Sovjetski zvezi (centralna Azija). Med obema pobratenima mestoma Dušanbejem in Celovcem obstajajo že večletni prijateljski stiki, ki se izražajo tudi v tem, da se predstavniki obeh mest med seboj obiskujejo.

Tokrat so delegacijo iz Dušanbeja sestavljali: novo izvoljeni župan Kim Nasirov, predsednik Zveze pisateljev Kanoatov, gospa inž. Rosija Asimova in univ. prof. Rustam Dehoti; spremljali pa so jo sovjetski svetnik ambasade na Dunaju, Višnevski ter predstavnik Avstrijsko-sovjetskega društva, direktor vladni svetnik Just in celovski občinski odbornik Johann Perdacher.

Po uradnem sprejemu v celovškem magistratu, na katerem so bili navzoči mestni svetniki z županom Guggenbergerjem na čelu, katerim so gostje predali lepa spominska darila, je bil ogled mesta. Med drugim so si ogledali tudi mestni otroški vrtec v Feldkirchner Strafe. V okviru šestdnevnega obiska so si

ogledali in obiskali razne koroške znamenitosti. Tako so se povzpeli na Dobrač, obiskali Inner Fragant, kamor vodi moderna alpska cesta, kjer ima KELAG svoje naprave in zgradbe za proizvodnjo električnega toka. Med cilji obiska je bil tudi Volšperk v Labotski dolini in mesto Spittal ob Dravi, kjer je bila razstava prelepih mineralov, ki so jih gosti prinesli s seboj in jih darovali naši deželi. Direktor Just je sploh predlagal, da bi te dragocene minerale razstavljali tudi po drugih avstrijskih mestih in ljudi se

znani z lepoto te dragocene zbirke.

Zanimivo pri vseh teh obiskih iz Tadžikistana je, da so odgovorni gostitelji vedno "pozabili", da bi goste seznanili tudi s slovensko narodnostno skupnostjo na Koroškem. Goste bi to še posebno zanimalo, saj je njihova republika domovina mnogih narodnosti. K sreči je tokrat direktor Just seznanil goste o navzočnosti Slovencev na Koroškem in jim tudi povedal, da je bila južna Koroška pred 80. leti popolnoma slovenska.

Velike investicije Avstrijskih dravskih elektrarn

Letni obračun 1976 Avstrijskih dravskih elektrarn je pokazal izgubo v višini 934,2 milijona šilingov. Knjižno je sicer izkazana izguba, v resnici pa te sploh ni. Prav ta "izguba" je dokaz za to, da se je v letu 1976 mnogo investiralo, kar se seveda pozna v bilančnih številkah.

Kljub "izgubi" so Avstrijske dravske elektrarne v preteklem proračunskem letu izkazale pomembno proizvodnjo električnega toka in sicer v

višini 4020,3 milijona kilovatnih ur. To je bil do sedaj najvišji dosežek proizvodnje električnega toka ne samo Avstrijskih dravskih elektrarn, temveč tudi med ostalimi avstrijskimi proizvodniki električne energije.

Osnovni kapital Avstrijskih dravskih elektrarn se je od 107,8 zvišal na 1875 milijonov šilingov. Od te vsote odpade na republiko Avstrijo 51 % na KELAG 41,1 %, na zvezno deželo Štajersko 6,9 % in na zvezno deželo Koroško 1 odstotek.

Zaradi pomanjkanja vode v drugi tretjini minulega leta je proizvodnja hidrocentral padla za 15,1 % (1913,8 milijonov kilovatnih ur), medtem ko so kalorične elektrarne dvignile proizvodnjo kar za 65,7 % na 2.106,5 milijona kilovatnih ur. Torej, zaradi izgube, ki jo je izkazala bilanca Avstrijskih dravskih elektrarn, le-te ne bodo šle po vodi. Nasprotno visoka proizvodnja toka in potrebne investicije so porok, da Avstrijske dravske elektrarne dobro gospodarijo. Samo za uresničitev projekta Malta so Avstrijske dravske elektrarne porabile že 7 milijard šilingov. Realizacija tega projekta bo ogromnega gospodarskega pomena za Koroško in tudi za ostalo Avstrijo. Avstrijske dravske elektrarne so ob koncu leta 1976 zaposlile za 0,5 % manj delovnih moči; namreč 681 nastavljenec, 939 delavcev in 107 vajencev.

ČESTITAMO

Mirko Messner je promoviral na dunajski univerzi za doktorja filozofije 5. julija 1977. Njegova 300 strani obsegajoča disertacija obravnava vprašanje kmetstva v Prežihovi dobi s kritičnim pretresom sodobnih slovenskih razprav o tem pisatelju.

Mlademu doktorju iskreno čestitamo.

Mladina Iskre in Koroška dijaška zveza že dolgo časa uspešno sodelujeta. Številna srečanja in seminarji imela v Leobnu svoje letno zvezno srečanje. Nad 700 funkcionarjev KAJ iz vseh zveznih dežel se je bavilo s situacijsko analizo mladih delavcev v Avstriji in s programom za poslovno leto 1978. Koroška dijaška zveza je v nedeljo v dvehurnem informacijskem bloku seznanila navzoče zastopnike katoliških mladih delavcev o situaciji slovenske narodnosti na Koroškem in o možnostih solidarnega sodelovanja.

Pestra mladinska dejavnost

V ponedeljek 27. junija je bil v klubskih prostorih KDZ zbor srednješolcev. Predsednik srednješolskega odbora Jože Nedved je najprej pozdravil vse navzoče, nakar so sledila poročila blagajnika (Marjan Čertou) in tajnice (Marija Wernig). Po kratkem odmoru so se pričele volitve. Za predsednika srednješolskega odbora sta kandidirala prejšnji predsednik Jože Nedved in predsednik športnega odbora Jurij Perč. Oba sta predložila listo, na kateri so bila napisana imena tistih, ki bi sestavljali novi šolski odbor. Večino je dosegel in tako postal predsednik srednješolskega odbora Jurij Perč, njegov podpredsednik pa Maks Domej. Za tajnika sta bili izvoljeni Marica Wernig in Majda Hribnik. Marjan Tschertou je obdržal svojo funkcijo blagajnika, Franc Sadnikar pa je bil izvoljen za 2. blagajnika. Za časniškarskega referenta je bil imenovan Janko Ferk.

Srednješolski odbor sestavljajo politični, kulturni, športni in lutkovni odsek. Zeichen Kristijan in Beata David sta bila ponovno izvoljena za predsednika političnega odbora. Kulturnemu krožku bosta predsedovala Jože Nedved in Mira Einspieler, namestnika pa sta Uši Kelih in Sigi Koller. Pri športnem odseku so prevzeli funkcije za fante Jože Kuess in Sigi Habel, za dekleta pa Silvija Poljanec-Tratar, Trezi Wakounig in Nada Inzko. Lutkovni skupini pa bo v tem šolskem letu

3

I V A N C A N K A R

SOSED LUKA

KMEČKA NOVELA

Nič več ni premišljeval; premislil in vedel je vse, kar je bilo treba vedeti in premisliti. Ze naprej je videl, kako se bo "stvar" izvršila in zdelo se mu je, da se ne more izvršiti drugače. Približa se mu, morda samo za dvoj korakov, še oprezno ne bo treba hoditi: kaj bi slišal pijanec, kaj bi videl? Čisto k njemu stopi, z levico zgrabi za kučmo, zato da bo pijanec upognil glavo, z desnico udari. Ob prvem udarcu se bo zgrudil pijanec. Kako bi se, ne zgrudil? Padel bi, če ga pahnil otrok. On, sosed Luka, poklekne, skloni se, čezenj, ki leži na tleh, na obrazu; in sosed Luka tiplje, posluša. Ni še mrtev, stoka še, z rokami grebe po blatu. Udari še enkrat, sosed Luka, vdrugeč udari, vtretje! Miren je, kakor da bi se bil pogreznil še nižje, za klatfro nižje v blato. Sosed Luka odpenja suknjo, roke se mu nekoliko tresejo, odpenja, išče —

"Da bi se že to zgodilo! Da bi se že vse to izvršilo!" je zavzdihnil nenadoma sosed Luka. Videl je in vedel, kako je treba izvršiti — toda vse je bilo še pred njim, nič še ni bilo izvršenega. Tako natanko si je mislil, z živimi očmi je skoro gledal, kako bo udaril ... enkrat, dvakrat, trikrat ... da so se mu napenjale kite na rokah. In ni še udaril. V mislih, v srcu je bilo že vse kakor storjeno — tam na cesti pa se je še zmerom zibala drobna senca, opotekala se na desno, na levo. Komaj še dvajset korakov je bila pred njim.

"Zgodi se, kakor je treba!" je izpregovoril sosed Luka skoro naglas; in njegov glas je bil ves drugi, čisto tuj, kakor da bi bil zaklical nekdo iz daljave, iz noči. "Tudi tiste besede je izpregovoril zlodej sam!" je pravil pozneje sosed Luka. "Zlodej sam mi je prigovarjal, še videl sem ga s temi

svojimi očmi; za jarkom je sedel, za črnim grmom, njegove oči pa so se svetile."

Urno je stopil in je razložil Andrejca, kakor da bi ga videl podnevi. Visoko črno kučmo, dolgo suknjo, vso že pavaljano in oblato, škornje, ki so gazili po blatu. Nekoliko sključen je šel Andrejec, z rokami je mahal po zraku in je mrmral predse, kakor da bi bil zlovoljen in užaljen.

Sosed Luka je šel tik za njim, s prav takimi, opletajočimi se in omahujočimi koraki, kakor je hodil Andrejec. Včasih je nekoliko postal, Andrejec pa se je opotekal dalje.

"Naj gre, naj gre še ta trenotek, še to minuto!" je mislil Luka v čudni usmiljenosti. "Morda mu sam Bog vdahne misel, da pomoli spotoma še očenaš in češčenomarijo ..."

Komaj je sosed Luka to pomislil, se je Andrejec nenadoma široko opotekel, zavrtel se v kolobarju ter omahnil z razprostrtimi rokami naravnost pred Luko; zvrnil se je na kolena, objel ga je v svoji pijanosti okoli nog ter pomočil v blatu kučmo in obraz.

V tistem trenutku je Luka vztrepetal, kakor da bi mu bili položili led na ves život, ogrnili ga golega v ledeno plahto; koža se mu je čudno strdila in skrčila, nagnil je glavo nazaj, kolena so se stisnila in so se šibila. Tako se je Luka vzdramil.

Vzdramil se je Luka, minil je mraz, toplota ga je izpreletela od temena do pete. Videl je, kakor ni videl prej; temna noč je bila prej, zdaj je bil svetel dan.

Gledal je z izbuljenimi, prestrašenimi očmi, kakor da bi bil vstal iz groba.

"Ti, ti bodi zahvaljena ... ti si molila zame, mati!"

Andrejec je ležal pred njim in bi bil skoro zadremal. Sosed Luka se je sklonil k njemu, zgrabil ga je za rame in ga vzdignil.

"No, Andrejec, pijanost pijana, ali se boš streznil ali ne? Hajd, še dolga je tvoja pot!"

Počasi se je vzdignil Andrejec, s sivim, pijanim obrazom je strmel na Luko, potipal se je narahlo po suknji, okrenil se je nerodno in se je opotekal dalje.

"Bog s teboj!" je zaklical Luka. Oddahnil se je globoko,

P I S M O B R A L C A

Eine Warnung

Kleine Zeitung 1. 7. 77. "Abgeordneter Erich Silla (FP) richtete einen Appell an die Slowenenführer, 'nicht wieder den Weg der zwanziger Jahre beschreiten zu wollen: Alles zu verlangen und alles zu verlieren'. Meint er etwa, die paar Ortstafeln würde man wieder abmontieren? Damals hatten die Slowenen in Südkärnten die Mehrheit (nach Dr. W. Mayrhofer 68 Prozent), sie waren jedoch verlassen. Sie haben alles verloren, bevor sie es überhaupt verlangt haben. Sie hätten ja nichts verlangen brauchen, wenn man das Versprechen, das man ihnen vor der Abstimmung gegeben hatte, 'sie können alles behalten wie bisher', gehalten hätte. Es wurde von Versöhnung geschrieben und gesprochen. Und nachher; die zweisprachigen Aufschriften mußten weg. (Ein alter Mann sagte mir, es wäre nicht angeordnet gewesen). Es wurde von Verführten gesprochen, die man erziehen müsse. Der KHD (20. 10. 20): 'Los und ledig wollen wir sein all derjenigen, die den heiligen Frieden unserer Heimat schändeten, ... Ihnen keine Versöhnung, nur Abscheu, glatte reine Abrechnung und dann das Tischtuch zwischen uns und ihnen zerrissen.' Wer damit gemeint ist? Etwa die Slowenen allgemein oder nur jene, die für Südslawien gestimmt haben.

Damals waren die Grenzen Österreichs noch nicht festgelegt, und anderswo haben nicht einmal alle Deutschen für Österreich gestimmt. Im Kreis Odenburg (Sopron, Ungarn) war die Lage bevölkerungsmäßig viel günstiger als in Kärnten (über 50 % Deutsche, 8 % Kroaten, u. der Rest Magyaren) und trotzdem hat Österreich nur 36 % Stimmen erhalten, weil ein Teil der Deutschen für Ungarn gestimmt hatte. (Dr. Steinacher agierte auch dort, jedoch ohne Erfolg).

In Vorarlberg stimmten 80 % für die Schweiz, die Schweizer wollten sie jedoch nicht. Nach Dr. W. Mayrhofer gab es 31 % Deutsche und 68 % Slowenen, wenn alle Deutschen für Österreich gestimmt hätten (was man annehmen kann), so fehlen noch 27 % auf 59 % (Anteil der für Österreich abgegebenen Stimmen), also fast die Hälfte der Stimmen war von Slowenen, die sich trotz aller Bedenken für den Verbleib bei Österreich ausgesprochen haben. Ohne sie wäre Südkärnten nicht bei Österreich geblieben, da hätte kein Abwehrkampf und kein KHD etwas ändern können. LAbg. Gutfenbrunner schrieb auch, daß ein beträchtlicher Teil der Slowenen für Österreich votiert hatte. So mühte man eigentlich diese Entscheidung der Slowenen hoch einschätzen. Damit man jedoch sagen kann, man ist ihnen nichts schuldig, und damit die anderen in ihrem Ruhm nicht geschmälert werden, wird die historische Lüge verbreitet, es wären Windische gewesen. Damals gab es keine Windischen als Gegensatz zu Slowenen, Windisch hatte jedoch eine herablassende, geringschätzende Bedeutung (seit etwa 150 Jahren), deswegen hat die offizielle Propaganda den Ausdruck "Windisch" peinlich

vermieden. Da gab es nur "KÄRNTNER SLOWENEN! Ihr werdet in Kärnten ruhig wie bisher leben können, eure Schule behalten usw." Dann wurde von Versöhnung und Gerechtigkeit gesprochen. Dieses feierliche Versprechen schützt alle Kärntner Slowenen. "Daher stimmt am 10. Oktober für ein ungeteiltes freies Kärnten mit dem grünen Stimmzettel und zerreißt den weißen."

Auch in der Griffener Erklärung heißt es: "Kärnten, die treue Mutter der Deutschen und Slowenen." Wenn die großdeutsche Zeitung "Freie Stimmen" vor dem ersten Weltkrieg gegen die Slowenen loszog, so verwendete sie meistens den Ausdruck "Windisch".

Zuerst wurde Windisch als Gegensatz zu Slowenisch bei der Nazivolkzählung 1939 angeführt. Anfangs wurde es gar nicht beabsichtigt, erst auf Betreiben von Maier-Kaibitsch wurde die Rubrik "Windisch" in die Zähllisten aufgenommen.

Es wird behauptet, Südtirol und Kärnten sei kein Vergleich. Sicherlich, Südtirol ist mit Gewalt zu Italien gekommen, wogegen Südkärnten freiwillig durch die Stimmen der Slowenen bei Österreich geblieben ist. Dafür hätten sie schon längst mehr Entgegenkommen verdient und freiwillig, nicht durch einen Vertrag gezwungen. Stattdessen wird da um jeden Ort gefeilscht, wo ein slowenisches Wort gesprochen werden darf. Es wird von Versöhnung und Aufklärung viel geschrieben und es wäre deshalb nur richtig einmal zu erklären, daß wir ihnen auch etwas schuldig sind.

Die Drohung von FP-Silla, wenn sie alles verlangen, würden sie alles verlieren, ist nicht dazu angetan. Er meint, die derzeitige Lösung sei ein Kompromiß, der aber respektiert werden müsse. So mit dem "alles verlieren" ist es nicht so leicht, wie für die damaligen Deutschnationalen, die Wellage hat sich seitdem gewandelt. Diese Lösung ist gar kein Kompromiß, sondern nur ein Konzept der FPÖ, und wie sie selbst oft behauptet, haben es die anderen Parteien übernommen. Also wieder ein Alleingang einer Partei, nur daß die anderen Parteien diesmal nachlaufen.

Slovensko prosvetno društvo "Danica" iz Št. Vida v Podju-ni vabi na

KOROŠKI VEČER

v petek 8. julija 1977 ob 20.30 uri pri Uranku (Wuttej) na Veselah.

Sodelujejo: Folklorna skupina SPD "Zarja" iz Železne Kaple, mešani pevski zbor "Danica" in instrumentalni ansambel "The Spiders" iz Železne Kaple

Vsi prisrčno vabljeni. Opozorite na to prireditve tudi vaše goste!

v curkih mu je lilo od čela, po životu, po vsem telesu.

Bilo mu je, kakor da je bil sanjal čudne sanje, polne groze in greha; strašne sanje, ki utrudijo človeka in ga napravijo bolnega, žalostnega do smrti.

Tam se je opotekala drobna črna senca, tam je bila blatna cesta, tam je stalo črno drevje, mirno, kakor uçarano.

"Niso bile sanje!" se je zgrozil sosed Luka.

Ozrl se je po nočni, sivočrni pokrajini; ugledal je od daleč troje drobnih rumenih lučic, svetla okna krčme. Tudi tam se je svetilo, na daljnem obzorju, nad holmi, ki so se vzpenjali iz temne ravnini; širše so bile svetle proge, višje je segal bledikasti dim. Narahlo je še rosilo, oblaki so bledeli.

"Niso bile sanje!"

Groza je rasla v njegovem srcu, kolikor bolj se je zavedal, da se mu ni sanjalo niti en sam hip, temveč da je bilo vse od začetka do konca sama živa resnica. Vse od tistega trenutka, ko je ugledal bankovce v Andrejevi roki in mu je vdahnil zlodej strašno misel, pa do trenutka, ko se je zgrudil Andrejec predenj na kolena ter ga objel okoli nog.

Sosed Luka se je pokrižal in je začel bežati, kakor da bi greh, v mislih do konca storjen, ne izvršen z roko, bežal za njim. V begu se je zadel z roko ob kamen, ki ga je bil spravljal v suknjo in spreletela ga je mrzla groza, kakor da bi se bil dotaknil gada. Segel je v suknjo in je zalutal kamen daleč na polje, nato je stopil k jarku in si je umil roke z dežnico.

"Krvav je bil kamen!" mu je šinilo v misel. "Čeprav nisem udaril, kamen je bil krvav!"

Umival se je dolgo, drgnil je z vso močjo dlan ob dlan.

"Težko se izmije kri!" je mislil. "Zmerom še ostane kje rumen madež!"

"Zmerom bo ostal madež!" je začutil v bridkosti. "Zmerom bo ostal na duši, z rdečim pismom je zapisan tam!"

Umil si je roke in je bežal dalje.

"Umil sem si roke kakor Pilatuž!" je mislil. "Pilatuž si je umil roke, greha pa ni izmil in ga ne bo na vse večne čase!"

Na križpotu je postal Luka in se je ozrl. Pot se je cepila; na levo je držala v Malo Ligojno, na desno v Veliko Ligojno.

MIRA MIHELICEVA

Raketa na luno

Drejšek se je učil za šolo. „Zemlja je velika krogla,“ je drdral, „ki se vrti sama okrog sebe in hkrati okrog sonca; okrog zemlje pa se vrti luna.“ Obrnil se je k mlajšemu bratcu Puhku, ki je sedel na svoji pručici in ga zvesto poslušal. „Pomisli, da se tudi ti vrtiš z zemljo,“ mu je rekel. „Zdaj si gori in naslednji trenutek doli.“

„Mogoče stojiš prav zdaj na glavi,“ se je s svoje postelje leno oglasil njegov drugi brat Matiček, ki je tam bregiral neko knjigo.

„Da, ko bi ne bilo privlačnosti zemlje, bi štrbunknil naravnost doli!“ je rekel Drejšek.

„Hoho, padel bi!“ je rekel Matiček.

„Kam?“ je zatulil prestrašeni Puhke.

„Mogoče na luno,“ je rekel Matiček in se spet obrnil k svoji knjigi.

„O luni tako rekoč ni vredno govoriti,“ je

ki jo je kronal mlinček za kavo. S stene je snel uro in jo nataknil na eno izmed miznih nog, da je tiktakala in poganjala raketo naprej. Obkel si je mamino kozuhovinasto jopico zaradi mraza, ki vlada v brezračnem prostoru, razpel nad seboj očkov dežnik, za družbo pa je vzel s seboj psička iz belega žameta.

„Zbogom, mamica! Zbogom, domača hiša! Zbogom, zemlja!“ je zaklical Puhke. Pod njim je strahovito počilo: Tresk! Bum! Bum! Raketa se je odtrgala od tal, predrla strop otroške sobe in se pognala v nebo. Puhke je od silne hitrosti nekoliko omedlel, medtem ko je raketa s konico dežnika letela dalje in dalje, dokler ni bila naša zemlja pod Puhkom podobna pisani žogi, ki se je vrtela daleč zdolaj v neki temni globini. Povečale pa so se luna, zvezde in zvezdice. Nekatere so se držale za roke in rajale po nebu v veselih vrtincih, druge so se lovile po dolgi, mlečno se bleščeči Rimski cesti, nekatere so se skrivale za velikimi oblaki vesoljskega prahu. Najbolj pa je rastla zlata in lisasta krogla lune in Puhke je komaj razločil na nji velikanska peščena morja, obrobljena z visokimi gorami.

Zdajci pa: Plop! Bum! Še dobro, da je bil vzel s seboj tudi blazino s svoje postelje, ki je omilila padec. Njegova raketa je bila priletela na luno in se zarila v peščena tla. Seveda to ni bil navaden pesek: bil je iz suhega zlata in se je tako bleščal, da je jemalo vid. Puhke je pokleknil poleg rakete in ga začel metati v lonec za perilo. To se bo mamica začudila, ko

bo v ponedeljek prala in našla v njem zlato!

Psiček je stal zraven, mahal z repom in razburjeno lajal. Iz gobčka mu je visel jezik. Bil je zelo žejen. Tudi Puhke je začutil, da ga žeja. Toda na luni ni bilo vode, naokrog se je bleščala sama zlata puščava s srebrnimi gorami.

Nenadoma je v zraku nekaj zabrenčalo kakor velika muha. K Puhku je priletel čuden možic, pol človek pol krogla, ki je imel glavo kakor balon, čez balon pa veliko mrežo s kovinastimi tipalkami.

„Kdo si?“ je zaklical Puhke, počenil za svojo raketo ter potegnil iz žepa veliko leseno pištolo, iz katere je bilo moč izstreliti po več nabojev zapovrstjo, tako: „Pif, paf, pif, paf!“

„Jaz sem Marsovec!“ je zarjovel nestvor in se vrgel na Puhka, ki je zaman streljal. „Planet Mars je moja domovina, luno pa sem si že zdavnaj zase osvojil in te bom zdaj prepodil z nje! V veselje s teboj, vsiljivec!“

„Vzdriži, Puhke!“ je tedaj zavpil neki v tesno se prilegačo sabljaško obleko opravljen dolgonožec. „Jaz sem prebivalec sosednjega planeta Venere in ti prihajam na pomoč!“

Privlačnost lune je bila tako majhna v primerjavi s privlačnostjo zemlje, da je Marsovec in Venerjane pri vsakem koraku odnašalo visoko v zrak. Besno sta se zaganjala drug v drugega. Pri tem se je Venerjanu nekoliko premaknila sabljaška krinka, Marsovcu pa papirnata krogla od senčnika, ki jo je imel na glavi. Puhke je začudeno prepoznal svoja starejša brata, ki sta se danes prej kakor navadno vrnila iz šole.

Brž je sedel na raketo, navil uro in sprožil vzmet. Tresk! Bum! Odletel je, brata pa pustil, da sta se mikastila dalje na luni. Psiček, ki ga je bil pozabil, se je obupano pognal za

Počitnice

Šola kmalu bo zaprta...
Čez poletje vsak od nas
bo po svoje kolouvalil
skoz veseli prosti čas.

Marko pojde na planine
gorska jezera iskat,
Micej pojde k botri Tinci
na deželo gostovat.

Foltej bo vse dni gobaril,
ribič Hanzej bo ribaril,
leni Francej pa seveda
v postelji bo do obeda.

Vsem se dobro bo godilo,
samo s Petrom bo hudo:
celo leto je lenaril,
si počitnice pokvaril.

Kajetan Kovič

UGANKE

Kaj je močnejše od zemlje!

(Molika, ker jo kopra)

Komu zelena kapa do ušes klapa!

(Lešnik zeleni ovalek)

Zakaj kozarce umivamo!

(Ker jih proti ne moremo)

Kdo lahko gre, ako se mu naloži težko breme, a se takoj ustavi, ako se mu teža sname!

(Wolodiz z z vrta)

Veliko oči imam, pa vendar ne vidim nič; iz vsakega očesa mi raste rep — kdo sem!

(Krompir)

Kdaj dobijo delavci pogačo!

(Pogledaj ej kodpa)

Kaj se čevljarju najbolj gnusi!

(Čevljarju najbolj gnusi, ko mu kaj na nogi)

Majhno je in okroglo, beži iz ječe v ječo, pa vendar prehodi cel svet; kaj je to!

(Krogla)

zviška dejal Drejšek, „tako majhna je, komaj četrtr premera naše zemlje ima. Zdaj že sestavlja raketo, s katero bodo poleteli nanjo in potem bo luna samo še odskočna deska za polete v vesolje. Tako, Puhke, zdaj pa ne vprašuj več, ker me motiš pri učenju!“

Popoldne sta bratca odšla v šolo, Puhke pa je napravil v otroški sobi raketo, s katero je nameraval poleteti na luno. V sredino sobe je zvrlel mizo, ki jo je obrnil narobe, da je gledala z nogami navzgor, na mizno ploščo postavil lonec za perilo, na lonec svoj stolček, pred stolček kvišku postavljeno pručico,

Nekega dne smo se silno dolgočasili. Nismo vedeli, kam bi šli na potep, ko Kozlarjev Izidor odloči: „Gremo nabirat jagode!“

Ko smo jih potem na robu gozda res nabirali in jih zobali, smo si pripovedovali najbolj junaška dejanja, kar jih je kateri izmed nas izvršil. Vtem zavpije Andraž: „Kač! Pomagajte!“

Stekel je kakih petdeset metrov tako naglo, da bi ga niti veter ne dohitel. Ko se je ustavil, mu je Izidor dejal:

„Čemu je vendar treba vpiti, ko najdeš kačo!“

Previdno smo se bližali nevarnemu kraju. Tam smo res našli velikansko zverino. Bila je na hrastovem štoru zvita v klobčič. Brž ko nas je začutila, je dvignila glavo, se začela odmolavati in lesli v grmovje.

„To kačo sem včeraj z roko prijel,“ reče Izidor zviška.

„Kako? Da si jo z roko prijel?“ smo se začudili. Nobeden izmed nas še ni prijel kače z roko; kaj

šele, da bi prijel tako pošast. Andraž je bilo sram, ker se je tako ustrašil. Vrnili se je k nam in smo spet nabirali jagode. Kozlarjev Izidor pa je medtem povedal, kako je prijel kačo z roko.

„Včeraj sem tu nabiral jagode,“ je rekel. „Prav to kačo sem našel na prav istem štoru in prav tako

napila, potem sem ji zavrtel prst pred nosom in zacopral:

Cira čara,
naša Bara —
rada je
in rada spi.“

Copral si Kaj pa je bilo potem?“ „Kača je po teh besedah res zaspa. Dal sem jo v ogrado na

Kača

se je grela kakor danes. Tiho sem se ji približal in jo zgrabil za vrat.“

„Ni res!“ se je uprl Andraž.

„Misliš, da sem lažnivec? Saj bi jo zdaj tudi prijel, če bi se ti ne prestrašil in zavpil.“

„Kako je bilo potem, ko si kačo prijel?“ smo silili v Izidorja.

„Nič. Nesel sem jo domov.“

„Kaj si pa z njo doma počel?“

„Nič. Mleka sem ji dal, da se je

travo in sem šel na pašo. Ko se je zbudila, se je vrnila v gozd in prišla spel na ta štor.“

„Zakaj je pa nisi ubil?“ vpraša Izidorja Andraž.

„Čemu?“ pravi Izidor. „Kača prav tako rada živi kakor ti.“

Jaz sem se pa le hotel prepričati, če Izidor govori resnico. Naskrivaj sm nekoliko zaostal za drugimi. Začel sem ob poti iskati ku-

ščarje. Kuščarji so dobrasrčne živalce, ki ne store nikomur nič zalega. Boječi so in beže v strahu pred človekom. Zato sem moral uporabiti precej zvijače, da sem enega za rep ujel. Bil je zelen. Do smrti se je prestrašil, ko sem ga prijel za rep.

Začel sem Izidorja s kuščarjem neopazno zasledovati. Ko je bil z neko svojo zgodbo spet zaposlen, sem mu kuščarja spustil v žep. Nekaj se mu je zadelo, da v njegovem žepu ni vse v redu, zato je segel vanj. Privlekel je iz njega kuščarja.

„Kača, pomagajte!“ je zaklical na pomoč. Vrgel je kuščarja v grmovje in stekel, da bi ga niti veter ne dohitel.

„To je zdaj tvoja kača!“ se mu je smejal Andraž.

Izidor bi rad laž skril, zato mu je odgovoril:

„Saj sem vedel, da je kuščar. Samo tebe sem oponašal.“

Ferdo Godina

Ozrl se je Luka in zdelo se mu je, da vidi v daljavi, v sivi temi, še zmerom tisto drobno črno senco.

„Če prideš tod mimo,“ je pomislil kakor v vročici, „boš pač tudi ti postal in se boš ozrl. In takrat se spomni name, grešnika, in mi odpusti!“

Šel je in komaj je storil par korakov, je vztrepetal in se je ozrl v drugič. Zdelo se mu je, da je bil začel iz daljave tenek čuden krik, kakor da bi bil zajokal otrok, ki je izgubil mater.

„Tako bi bil morda zastokal, če bi ga bil udaril s kamnom!“ je pomislil Luka trepetaje. „Ni zastokalo tam na cesti, ne na nedolžni ravni, ki spi tam brez zla; v mojem srcu se je oglasil greh in ne bo umolknil na vse večne čase!“

Pot se je vzpenjala polagoma navkreber, blato je bilo še višje nego na veliki cesti, noga se je pogrezala kakor v močvirju. Na rebri so se zasvetile tihe rumene luči; vas ni še spala.

Truden, poten, premočen in blaten do vratu je stopil sosed Luka v krčmo kraj vasi. Samo troje pivcev je bilo še tam in tudi ti trije so sedeli pred prazno steklenico; krčmar je slonel ob peči in zehalo se mu je.

Luka je stopil v izbo, stal je nekaj časa na pragu, med nastežaj odprtimi durmi, nato je sedel za malo mizo v kotu, kjer sede navadno potniki in berači.

Krčmar se je začuden ozrl nanj, tudi poslednji pivci so se začudili.

„Kaj pa je s tabo, Luka?“

„Prinesi mi kozarec vina, če sem ga vreden.“

„Zakaj bi ga ne bil vreden?“ se je zasmejal krčmar.

„Kdor ga plača, ga je vreden.“

„Ni tako!“ se je razsrdil Luka. „Ali bi ti, gospodar, natočil človeku, ki je recimo, ubil svojo mater? Ali bi mu dal piti svoje vino iz svojega kozarca?“

Krčmar je ne koliko pomislil.

„Mislim, da mu ne bi dal! — Ampak ti, Luka, pač nisi nikogar ubil!“

Luka je molčal.

„Zakaj pa ne sedeš sem?“ je zaklical kmet izza velike mize.

„Ne bom sedel tja!“ je odgovoril Luka. „Tukaj sedim in zmerom bom sedel tukaj, kjer sede popotniki, berači in hudodelci. Tukaj je moj prostor!“

„Ali imaš svoje muhe nocoj, ali pa si pijan!“ se je smejal krčmar, hkrati pa ga je premeril s pazljivim in radovednim pogledom. Tudi kmetje so gledali nanj, kakor da bi bilo zapisano nekaj posebnega na njegovem obrazu in na njegovi obleki.

„Odkod pa prihajaš?“ ga je vprašal kmet. „Saj si tak, kakor da bi se bil valjal po blatu. In bolan si v obraz!“

Luka je nagnil glavo.

„Bolani sem, ljudje božji, hudo bolani!“

Krčmar in kmetje so se spogledali in so molčali. Obšla jih je čudna misel in jim je takoj pogledala iz neprijaznih oči.

„Od poštenega opravila ne prihaja! Na čelu mu je zapisan greh!“

Počasi, skoro zaničljivo, kakor popotnega človeka, ki sedi blaten v kotu in gleda v tla, so ga merili z očmi, kakor da bi iskali na njegovih laseh, na obrazu, na premočeni obleki, na blatnih čevljih sled greha in hudodelstva.

Sosed Luka ni videl, toda čutil je.

„Krvi iščejo na meni! Zdaj gledajo in iščejo rumenih madežev na mojih rokah, na suknji!“

Roka se mu je tresla, ko je pil; v dolgem požirku je izpraznil kozarec in je vstal.

V tistem trenutku so se duri hrupoma odprle. Na pragu se je prikazal debeli Gorjanec, njegov obraz je bil sivkasto bled in izbuljene oči so bile vse zakravljene. Luka, ki je stal za durmi, ni videl, stopil je na sredo izbe, odpiral je usta, kakor da bi ga tiščalo za vrat in je zaklical naposled s hripavim glasom:

„Andrejec leži ubit na cesti!“

Sosed Luka je prebledel; trepetajoč, s tihim korakom je stopil preko praga ter izginil v noč.

III

V prvem trenutku ni nihče izpregovoril besede; Gor-

janec je stal sredi izbe, še ves zasopel in kakor omamljen, krčmar je slonel ob peči, odprl je bil usta, toda molčal je, kmetje so sedeli za mizo kakor okameneli. Nato pa so nenadoma vsi skočili kvišku, kričali so vprek in izpraševali.

„Kje leži? Kdo ga je ubil?“

Gorjanec je sedel za mizo in je izpil na dušek kozarec vina.

Novica se je razširila tako hitro in na čudežen način, kakor da je bila zletela skozi okno, trkala je na duri od hiše do hiše in budila ljudi, ki so bili že zdavnaj upihnili luč. Mahoma se je napolnila izba; napol oblečeni so prišli kmetje, nekateri celo bos, in nihče bi ne bil mogel povedati, kje in od koga je izvedel novico. Mnogo jih je bilo, ki še vedeli niso natanko, kaj se je hudega pripetilo; nekdo je mislil, da gori v Mali Ligojni, in da si je bilo nebo sivo in ni bilo žaru nikjer, je klical še med durmi: „Gasit, ljudje božji!“

Gorjanec je pripovedoval:

„Grem od Šrangarja; z mano je bilo še par kmetov iz Brezovice; pred hišo si sežemo v roko, lahko noč, oni krenejo na levo, jaz na desno. Slišal sem, ko je zaklepal Šrangar vrata in ko sem se čez par korakov ozrl, so bila okna že temna. „Mudi se mu!“ sem si mislil in sem šel. Takrat pa se spomnim na Andrejca in še na nekaj drugega se spomnim, ljudje božji. „Ta noč ne bo minila brez greha!“ sem rekel. Zakaj Andrejec je bil prodal voli, saj bo vse zapil, in se je bahal z bankovci, pod nos jih je kazal ljudem. No, grem, in gledam na to stran, gledam na ono stran, sam ne vem, zakaj. Sto korakov od križpota, tam leži nekaj črnega. „Če ni to Andrejec!“ pomislim. „Ali je pijan in spi, ali pa je ubit!“ tako sem pomislil. Stopim bližje, sklonim se; noč je temna in komaj razločim v blatu to črno stvar. „Človek je, pravim, in ta človek je ubit! Tako ne leži nobeden, kadar spi, še pijanec ne!“ Prižgem vžgalico in posvetim. Tako leži tam Andrejec: roke široko od sebe, noge iztegnjene, kakor da bi bil na križ pribit; glava je kakor zakopana v blatu in komaj je razločiti obraz, tako je krvav.

(Dalje v prihodnji številki)

V tem članku bom obravnavala tretjo košaro Sklepne listine Konference o varnosti in sodelovanju v Evropi — to je poglavje o „Sodelovanju na humanitarnih področjih“. Poskušala bom analizirati preambulo tega poglavja, nato bom obravnavala podpoglavji o „Sodelovanju in izmenjavi na področju kulture“ ter o „Sodelovanju in izmenjavi na področju izobraževanja“. Problemi, ki jih obdelujeta ti dve poglavji, so sorodni. Zaradi pomanjkanja prostora ne bom obravnavala poglavij o „Stikih med ljudmi“ in „Informacijah“. Glavni namen tega članka je podati primerjalno analizo besedila in pokazati na možnosti, ki jih sklepi nudijo za sodelovanje na področju kulture in izobraževanja. Od časa do časa bom opisala nastanek besedila, da bi bila vsebina razumljivejša.

Bila sem član jugoslovanske delegacije na Konferenci o varnosti in sodelovanju v Evropi v drugi fazi. Stališča v tem članku pa so moja osebna. V svojem govoru na Konferenci evropskih zunanjih ministrov julija 1973 je tedanji britanski minister Hume dejal: „Govoreč v helsinškem jeziku moram reči, da bo prva košara prazna, če v tretji ne bo dovolj jajc.“ Tako je naznačil pomen tretje košare za strategijo Zahoda in medsebojno povezanost problemov, ki jih bo obravnavala konferenca.

Kaj pa je v tretji košari? Ali je v njej dovolj jajc? In kakšna sploh so? V poglavju o „Sodelovanju na humanitarnih in drugih področjih“ — to je pravi naslov tretje košare — se nahajajo štiri podpoglavja: „Stiki med ljudmi“ z oddelki: stiki na podlagi družinskih vezi, združevanje družin, zakoni med državljani različnih držav, potovanja; „Informacije“ z oddelki: izboljšanje kroženja informacij, dostop do informacij, izmenjava in izboljševanje delovnih pogojev za novinarje; Sodelovanje in izmenjava na področju kulture“ z oddelki: razširitev odnosov, medsebojno spoznavanje, izmenjava in širjenje, dostop, stiki in sodelovanje, narodne manjšine; in „Sodelovanje in izmenjava na področju izobraževanja“ z oddelki: razširitev odnosov, dostop in izmenjava, znanost, tuji jeziki in civilizacije, učne metode, narodne manjšine.

Že spomladi 1973, med pripravljalnimi pogajanjmi za helsinško konferenco, so se predstavniki držav udeleženk sporazumeli, da bodo problemi, ki jih obdeluje ta poglavje, na dnevnem redu konference. Zato je bilo pooblaštilo zanje vključeno v „Sklepna priporočila helsinškega posvetovanja“, v slavno modro knjigo, ki naj bi vodila pogajalce v drugi fazi konference od 18. septembra 1973 do 21. julija 1975.

V nasprotju s tem, kar bi lahko sklepali po pisanju svetovnega tiska, glavnih določil o človekovih pravicah v tretji košari ni. Vključena so v „Deklaraciji o načelih, veljavnih za odnose med državami udeleženkami“ in jih lahko najdemo v sedmem načelu pod naslovom „Spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin, v številni svobodo misli, vesti, vere in prepričanja“. Tretja košara obravnava človekove pravice v poglavju „Stiki med ljudmi“, kolikor se tičejo družine in potovanja (čl. 12 in 23 Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah, v poglavju „Sodelovanje in izmenjava na področju kulture“, kolikor sta mednarodno kulturno in znanstveno sodelovanje sestavni del pravice do kulture in kolikor osebam, ki pripadajo narodnim manjšinam, ne sme biti vzeta pravica do lastnega kulturnega življenja (čl. 15 Mednarodnega pakta o gospodarskih, socialnih in kulturnih pravicah in čl. 27 Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah), in v poglavju „Sodelovanje in izmenjava na področju izobraževanja“, kolikor naj izobraževanje razvija sporazumevanje, strpnost in prijateljstvo med narodi itd. (čl. 26 Splošne deklaracije človekovih pravic).

V drugi fazi je konferenca začela delati v komitejih in podkomitejih. Tretji komitej je obravnaval splošna vprašanja sodelovanja na humanitarnih in drugih področjih, osmi podkomitej stike med ljudmi, deveti podkomitej informacije, deseti podkomitej kulture in enajsti podkomitej izobraževanje.

PREAMBULA K POGLAVJU O SODELOVANJU NA HUMANITARNIH IN DRUGIH PODROČJIH

Poglejmo najprej preambulo k celotni poglavju o „Sodelovanju na humanitarnih in drugih področjih“.

Preambulo sestavljajo štirje paragrafi. V prvem paragrafu države udeležence izražajo željo „prispevati k okrepljeni miru in razumevanju med narodi in k duhovni obogatitvi človekove osebnosti ne glede na raso, spol, jezik, vero“. V drugem paragrafu izjavljajo, da se „zavedajo, da bodo povečane izmenjave na kulturnem

in izobraževalnem področju ... prispevale k uresničitvi teh ciljev.“ Preambula ne stremi za kakršnikoli sodelovanjem med dvema ali več državami. Poudarek je na sodelovanju, ki bo prispevalo k uresničitvi miru in razumevanja med narodi. V tretjem paragrafu države udeležence izražajo odločenost, da bodo „sodelovale med seboj ne glede na njihove politične, gospodarske in družbene sisteme, da bi ... razvijale in krepile sedanje oblike sodelovanja in da bi poiskale nove poti in načine, ki ustrezajo tem ciljem“. Cilj držav udeleženk je torej obdržati dosedanje sodelovanje in ga naprej razvijati. Kasneje se bomo vrnili k problemu, zvezanem z izrazom „ne glede na politične, gospodarske in družbene sisteme“. V četrtem in zadnjem paragrafu države udeležence izražajo prepričanje, da je treba „sodelovanje uresničevati ob popolnem spoštovanju načel, veljavnih za odnose med državami udeleženkami, zapisanih v ustreznem dokumentu“. Razprava je pokazala, da je bila ta klavzula med najtežjimi v tretjem komiteju.

To preprosto besedilo, ki vsebuje bistvena pravila sodelovanja na področju stikov med ljudmi, informacij, kulture in izobraževanja, ne izdaja svojega viharnega izvora.

Ni namen tega članka pisati zgodovino besedil tretje košare, namen je predvsem nakazati možnosti, ki jih sklepi dajejo za sodelovanje na področjih kulture in izobraževanja. Vendar nam bo kratek pregled zgodovine preambule pomagal k razumevanju marsičesa, kar se dogaja danes.

Preambula k besedilom tretje košare

MARIJA VILFAN

Kaj je v tretji košari sklepne listine konference o varnosti in sodelovanju v Evropi

je bila eno najbolj občutljivih vprašanj konference zaradi nasprotujočih si pogledov držav članic NATO in držav članic varšavske pogodbe na pomen tretje košare za evropsko sodelovanje in varnost. Množina in vsebina predlogov vsake od teh dveh strani osvetljuje njun pristop k temu problemu. Predlogi Poljske in Bolgarije, ki sta jih predložili v imenu držav Varšavske pogodbe, so bili kratki in so v zelo splošni obliki podčrtali pripravljenost povečati sodelovanje. Predlogi držav članic NATO in deveterice Evropske gospodarske skupnosti pa so bili številni in nekateri so po vsebini spominjali na hladno vojno. Zahod je predložil okrog 40 predlogov deklaracij, resolucij in sklepov.

V začetku druge faze konference jeseni 1973 so predstavniki držav udeleženk tri mesece razpravljali o tem, ali naj bo preambula ali naj je ne bo. Najprej je Zahod odklonil sodelovanje pri izdelavi preambule. Rekli so, da hočejo najprej videti operativno besedilo in da ne bodo podpisovali čeka, preden niso prepričani, da je pozitiven. Vzhod pa je v nasprotju s tem hotel čimprej formulirati preambulo in tako postaviti okvir za določila.

Dne 6. februarja 1974 je prišlo do sporazuma, naj se začne istčasno oblikovati besedilo preambule in besedilo operativnih določil. Predstavniki obeh blokov so prišli na dan z ekstremnimi predlogi in uspeli drug drugega prepričati o nesprejemljivosti predlogov nasprotni strani šele po dolgi razpravi. Obstajala je resnična nevarnost, da se bo konferenca izrodila v ideološko konfrontacijo. Medtem se bila pogajanja v podkomitejih na mrtvi točki. Sporazumeli so se komaj za kako določilo.

V teku pogajanj za preambulo so države varšavske pogodbe ponavljale, da se po njihovem mnenju mora skupaj z razvojem popuščanja napetosti širiti sodelovanje na področjih informacij, kulture in izobraževanja, upoštevajoč to, da se sodelovanje razvija med dvema sistemoma. Pravila sodelovanja morajo upoštevati obstoj dveh sistemov. Ker je področje sodelovanja hkrati tudi področje ideologije, je važno, da se v samem začetku zedinimo, na kakšni osnovi je mogoče sodelovati „ne glede na politične in družbene sisteme“. Nekega delegata vzhodnih držav je bilo mogoče razumeti tako, da je stopnja sodelovanja naravno večja med državami istega političnega sistema. Sodelovanje naj bi se razvijalo točno po načrtu v okviru državnih pogodb in samo med državnimi institucijami.

V želji, da dobijo kompenzacijo za priznavanje nedoljublja meja, so predstavniki držav NATO in deveterice Evropske gospodarske skupnosti insistirali na svobodnem kroženju idej,

ljudi in predmetov brez omejitve pregrad. Svobodno kroženje so povzdignili na raven nedotakljivega načela. Popuščanje napetosti mora biti tudi za ljudi, za široke ljudske množice nekaj otipljivega. Posamezniki naj bodo nosilci sodelovanja. Po tolmačenju teh predstavnikov so države pomembne, toda prav tako so pomembni ljudje. Svoboden pretok informacij in svobodno kroženje ljudi, idej in predmetov so bili zanje eno osnovnih vprašanj konference. Ne bi smeli oklevati pri odstranjevanju vsega, kar človeka ovira, da se svobodno druži.

Najbolj kontroverzna je bila vsebina četrte klavzule preambule. Vsi udeleženci razen držav varšavske pogodbe so bili mnenja, da je sklicivanje na Deklaracijo o načelih, veljavnih za odnose med državami udeleženkami, v celoti, najmočnejše in edino možno. Vzhod je zahteval, kakor že v pripravljani fazi konference pomladi 1973, naj se četrta klavzula najprej sklicuje na spoštovanje kot celote in poleg tega še posebej poudari spoštovanje načel suverene enakosti in nevmešavanja v notranje zadeve. Kasneje je Vzhod razširil svoj predlog z „medsebojnim spoštovanjem zakonov in predpisov“. Države članice NATO so odgovarjale, da je konferenca mednarodna, da so države udeležence zavezane spoštovali suverenost sleherne druge države, spoštovanje zakonov in predpisov pa je stvar posameznikov. Razprava o četrtem paragrafu je trajala štiri tedne.

Naslednji trši oreh je bila odločitev, kam vključiti frazo „ne glede na politične, gospodarske in družbene sisteme“, ki jo sedaj najdemo v tretjem

iz položaja, v katerem so le-ti postali žahavska figura v politični igri, stiki med ljudmi pa njena žrtev. Treba je ustvariti vzdušje, v katerem bi se kulturni odnosi mogli postopoma izmolati iz politične mreže, v katero so ujeti, in v katerem bi države udeležence lahko meritorno obravnavale probleme kulture in kulturnih odnosov.

Jugoslovansko delegacijo je vodilo pojmovanje, da spremembe politike v kulturnih odnosih ni mogoče vsiliti od zunaj, da je lahko samo posledica popuščanja napetosti in notranje volje po sodelovanju. Za spremembo politike je potreben čas.

Toda odpravljanje posledic hladne vojne na področju kulture in stikov med ljudmi ni bil edini problem pred konferenco. Po mnenju jugoslovanske delegacije so bili še drugi težki problemi, kajti Evropa ni samo sestavljena iz držav, ki so različne po velikosti, po gospodarskih in družbenih sistemih, z različnimi pozitivnimi in negativnimi zgodovinskimi izkušnjami, temveč tudi iz narodov na različnih stopnjah gospodarskega in družbenega razvoja. Začrtati napotilo za politiko kulturnih odnosov, informacij in stikov med ljudmi za tak kontinent je zapletena naloga. Države udeležence naj bi v medsebojnih odnosih spoštovale načelo, da ima vsaka kultura svoje dostojanstvo in vrednost in da jo je zato treba spoštovati in ohranjevati. Zastavile naj bi tako politiko na področju znanosti, ki bo vodila k stalnemu večanju znanstvenega potenciala posameznih držav in Evrope kot celote. Na področju informacij naj bi podpirale politiko, ki bo omogočila vsaki državi, da uresničuje svojo pravico do ena-

posamezniki uresničujejo v teh strukturah. Odvisno je od gospodarskega in družbenega razvoja in ne samo od sistema, katere pravice lahko posameznik uživa. Večja politična, gospodarska in družbena enakost držav je tudi pot k uresničevanju človekove pravice do kulture. Pomanjkanje materialnih sredstev je omejujoč dejavnik. Kljub temu, da ni nobene pravne ovire, v Jugoslaviji ni vedno lahko najti sredstev za prevajanje drage knjige, za nakup dragega tujega filma ali televizijskega programa. Tuji orkestri so dobrodošli, toda plačamo jih z odrekanjem drugim stvarim. Lahko je za bogate dežele odprli vrata, vendar je tok informacij bil pretežno od bogatih k manjšim in siromašnejšim narodom, bil je pretežno enosmeren tok. Zato manjši narodi insistirajo na dvosmernem pretoku informacij in kulturnega sodelovanja, katerega bistvo je enakopravna udeležba v mednarodni kulturni izmenjavi.

Jugoslovanska delegacija je tudi izrazila mišljenje, naj besedila o evropskem kulturnem sodelovanju tudi definirajo odnos držav udeleženk do dežel v razvoju na tem področju.

SODELOVANJE IN IZMENJAVA NA PODROČJU KULTURE

— Načela sodelovanja —

Preambularno besedilo v tem poglavju je dvakrat tako dolgo kot preambula v celotno tretje poglavje. Dne 5. julija 1973 je francoska delegacija v Helsinkih predložila „Elemente za načrt deklaracije“, v katerih se je sklicevala na obstoječe mednarodne sporazume o kulturnem sodelovanju. Predložila je, naj jih države udeležence prilagodijo evropski realnosti in ciljem ter napravi načrt deklaracije. Predlog je ponovila v novi verziji 30. maja 1974 pod naslovom „Načrt deklaracije o izmenjavi in sodelovanju na področju kulture v Evropi“. Francoski predlog ni bil sprejet in namesto njega imamo naslednje preambularno besedilo.

V prvem paragrafu države udeležence ponavljajo svoje mnenje, da sodelovanje na področju kulture prispeva k boljšemu razumevanju med ljudmi in narodi.

V drugem paragrafu potrjujejo na preambularen način „multilateralno že izoblikovane sklepe na tem področju, zlasti na Meddržavni konferenci o kulturni politiki v Evropi, ki jo je organiziral Unesco jenija 1972 v Helsinkih“.

V tretjem paragrafu države udeležence izražajo željo, da bodo nadaljevale s prizadevanji za napredek na tem področju, in v četrtem svojo voljo, da bistveno razširijo menjavo na tem področju.

(Dalje v prihodnji številki)

1 Prav ta področja so namreč hkrati prostor za koristno sodelovanje in prizorišče ideološkega boja, ki ohranja svojo ostrino tudi v pogojih slabitve mednarodne napetosti. K. Lavrov v članku: „Vseevropska konferenca: Pomembne naloge druge faze“. Meždunarodnaja žizn, str. 26, april 1974.

2 V nadaljnjem besedilu EUROCLT.

O oče dobrontri, prosite Boga, za svoje otroke v dolini solza, da pridemo srečno k Vam v sveto nebo, kjer božja ljubezen združila nas bo.

Vsemogočni oče je v svoji neskončni previdnosti odločil, da je danes odšel v Njemu po bogato zasluženo plačilo moj ljubi mož, naš dobri oče, stari oče, tati, brat, svak in stric, gospod

Mirko Hajnžič

organist in cerkovnik na Rebrci

Rajni nas je nepričakovano zapustil po krajši bolezni v sredo 6. julija 1977, v 72. letu starosti, previden s tlačili svoje Cerkve. V njem smo izgubili naš vzor in skrbnika, ki je vse svoje delo in življenje posvetil svoji družini.

Pogreb blagega pokojnika bo v soboto 9. julija, ob 11. uri dopoldne po sv. maši zadušnici na rebrškem pokopališču. Dušo nepozabnega rajnega priporočamo v spomin pri sv. daritvi in v molitvi.

Rebrca, 6. julija 1977.

V globoki žalosti:

Jožefa, žena
Anica, Vikica, Lado, otroci, z družinami
v imenu vseh sorodnikov

Po želji pokojnika prosimo, da namesto vencov ali cvetja darujete za rebrškega misijonskega bogoslovca, za katerega je tudi on zbiral prispevke.

Obveščanje nemške javnosti na Dunaju . . .

Iniciativna skupina za pravice manjšin je 1. julija organizirala na Dunaju protestno prireditev proti odredbam, ki so bile uvedene istega dne in ki naj bi po mnenju avstrijske vlade pomenile izpolnitev pravic slovenske manjšine.

V okviru te prireditve, ki je imela tudi kulturni značaj, sta sodelovala tudi dunajski slovenski zbor „Prežihov Voranc“, ki je navzoče seznanil s slovensko borbeno pesmijo in znana dunajska skupina „Dreschfleger“, ki je nastopila z borbenimi pesmimi iz časa velikih kmečkih uporov, za katere je znano, da so se takrat nemški in slovenski kmetje skupno borili za isto pravično stvar. Na koncu sporeda sta nemška in slovenska skupina skupno zapeli parizansko pesem „Na juriš“.

V diskusijah so člani Inicijativne skupine seznanjali Dunajčane o položaju slovenske manjšine. Mnogi navzoči so izrazili simpatije in podporo Slovincem; nekaj pa jih je bilo mnenja, kar je jasen odsev vladne propagande in parlamentarnih strank, da Slovincem itak gre dobro, da razumejo nemščino in kaj potem sploh hočejo. Pokazalo se je, kako važna je informacijska dejavnost med avstrijskim ljudstvom, kajti ob propagandi vladnih medijev ni čudno, da ima precejšen del nemško govorečih napačne predstave o Slovincih in o njihovi borbi za pravice.

Govornik Inicijativne skupine je v svojem govoru ostro zavrnil politiko vlade, ki ne daje pravic, temveč jih jemlje. Dejal je, da Slovenci ne bodo dopustili, da bo slovenska govorica jezik hlapcev, ki ga kvečjemu lahko govorijo za lastnimi štirimi stenami ter da se ne bodo pustili zreducirati v nekaj „Čušendorfov“ na ozemlju, kjer živijo že nad 1400 let in kjer so morali zaradi svoje narodnosti že mnogo trpeti, boriti se in umirati.

Član odbora ZSO Folti Sima je naštel nekaj bolečih primerov brezpravnosti in povedal, da je podpora nemško govorečih v veliko pomoč Slovincem. Osrednji tajnik NKS Filip Wa-

rasch je poslal pozdravno pismo in izrazil da so Slovenci veseli vsakršne podpore demokratičnih sil. Brzajavko s pozdravi je poslala tudi hrvatska manjšinska organizacija, Hrvatski akademski klub (HAK).

. . . in v Celovcu

Podobno informacijsko prireditev je istega dne imel Solidarnostni komite v Celovcu in sicer ob podpori Zveze

FILM — INFORMACIJA — PETJE

v petek 15. julija 1977 ob 19.30 uri v celovski Delavski zbornici I. nadstropje.

Spored: film „VRNITEV“, predavanja z manjšinsko tematiko in nastop pevskega zbora

Prireditelj: Komunistična zveza Avstrije (KB)

OBVESTILO

Slovensko prosvetno društvo „Borovlje“ sporoča, da je zbirališče za IZLET NA GORENJSKO v nedeljo 10. julija 1977 ob 5.45 uri pri križu, ko se gre na Loko; ob 6. uri na avtobusni postaji v Borovljah ter ob 6.30 uri pred gostilno in trgovino Malle v Brodeh.

POLETNI TEČAJ

Predavatelja: prof. France Rode, Ljubljana in prof. dr. France Križnik, München
Čas: od četrta 21. 7. ob 9. uri do petka 22. 7. 1977 ob 17. uri

ROMANJE NA SV. VIŠARJE

v sredo 27. julija 1977
Pismene prijave do 18. julija 1977 Dom v Tinjah, tel. (0 42 39) 642

Katoliški dom prosvete
Sodalitas, 9121 Tinje

Slovensko planinsko društvo
Celovec vabi člane in prijatelje društva na

IZLET NA KRN [2245 m]

Zbirališče: v soboto 16. julija 1977 ob 8. uri zjutraj na jugoslovanski strani Korenskega sedla.

Na vrh Krna, kjer bomo prenočili (planinsko zavetišče), se bomo povzpeli iz doline Lepene (Dom dr. K. Jaga). Na poti na Krn si bomo ogledali slikovito Krnsko jezero.

Prisrčno vabljeni!

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Celovec/Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 32 550 - Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje.

Študij na visokih, višjih in srednjih šolah v Sloveniji

Koroški Slovenci imamo možnost, da se poslužujemo univerz (Ljubljana, Maribor), različnih srednjih šol in strokovnih šol v Sloveniji. Vsak, ki se odloči za študij v Sloveniji ima možnost, da dobi ustrezno stipendijo. Stipendije je možno dobiti za študij na univerzah, srednjih šolah in strokovnih šolah.

Pogajanja med Avstrijo in Jugoslavijo za obojestransko priznavanje diplom so v teku in dobro napredujejo. Za celo vrsto študijskih smeri že obstoji dogovor o priznanju diplom.

Tudi avstrijski zakoni predpisujejo, da dobi študent, ki se odloči za študij na tisti univerzi, katera je najbližnja njegovemu stalnemu bivališču, podporo (to velja tudi za inozemstvo).

VAŽNI TERMINI: 8. julij — zadnji rok za predhodni vpis (na nekaterih fakultetah je vpis omejen); 30. junij — zadnji rok za sprejem v študentske domove.

Vse potrebne informacije vključno s študijskimi programi in ustreznimi formularji dobite v pisarni Zveze slovenskih organizacij na Koroškem, v Gasometergasse 10/I pri tajniku ZSO, Feliksu Wieserju.

ŠPORTNI VESTNIK — ŠPORTNI

NOGOMET

SAK se je pomeril z kanadskimi nogometaši

Dolgo pot iz Kanade je naredila reprezentanca slovenskega nogometnega kluba, da bi se spoznala ter pomerila z enajsterico Slovenskega atletskega kluba in da bi obiskala mnogim še nepoznano naseljeno področje matičnega naroda.

Pri Gurkerwitu pred Celovcem je predsednik SAK-ja Franci Šmid pozdravil goste in jih popeljal v Celovec. Ker je vse zanimala dejavnost koroških Slovencev na vseh področjih, jim je Šmid pokazal še javne ustanove kot so Zadruga zveza, slovenski znanstveni institut itd. Nato je pot goste peljala naprej po Rožu in sicer v Sveče kjer so obiskali partizansko grobišče.

Opoldne je sledilo kosilo pri Korenu v Bilčovsu, kjer jih je pozdravil dr. Gustl Malle, podpredsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem. Seznanil je goste o trenutni

narodnopolitični situaciji na Koroškem. Kanadčani so z zanimanjem slušali besedam dr. Malleja in bili ogorčeni nad tako zlagano politiko avstrijske vlade. Ker pa so se kanadski nogometaši na vsak način hoteli pomeriti tudi z našimi, so se podali v Celovec, kjer je na Koschatovem igrišču sledila nogometna tekma. Gostje so našim predložili način kanadskega nogometa — trdoto, ki pa nikakor ni izzvenela v surovo igro, SAK pa je dobil z rezultatom 4:0 eno po glavi. Sicer pa moramo na tem mestu še omeniti, da so v enajsterici gostov zaigrali tudi štirje polprofesionalci Mercatorja.

Vsekakor so se navezale prijateljske vezi prijateljev tostran in onstran „velike luže“, ki pa jih še vedno povezuje in bo povezovala materinsčina ter ljubezen do domače zemlje. Vsi so si zaželeli čimprejnjega svidenja v morda že boljših okoliščinah, kakor v sedaj težkem času za nas koroške Slovence.

RADIO — TELEVIZIJA

SLOVENSKE ODDAJE RADIO CELOVEC

SOBOTA, 9. 7.: 9.45 Od pesmi do pesmi, od srca do srca.
NEDELJA, 10. 7.: 7.05 Duhovni nagovor — Naj pesmica naša darilo vam bo.
PONEDELJEK, 11. 7.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Revija koroških zborov.
TOREK, 12. 7.: 9.30 Za našo vas — 13.45 Celovski radijski dnevnik — Šport — Otroci, poslušajte!
SREDA, 13. 7.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Ljudske pesmi — Cerkev in svet.
ČETRTEK, 14. 7.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Operne arije.
PETEK, 15. 7.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Anekdote iz slovenskega gledališkega življenja.

JUGOSLAVIJA

SOBOTA, 9. 7.: 8.00 Profesor Baltazar — 8.10 Modri plašček — 8.40 Človek in zemlja — 9.10 Dokumentarna oddaja — Edvard Munch — Obzornik — 16.00 Državno prvenstvo v atletiki — 18.10 Sinovi puščave — 19.30 Dnevnik — 19.50 Tedenski zunanje politični komentar — 20.00 Apartman — 22.05 Dnevnik — 22.30 Split 77 — festival zabavne glasbe — 23.30 625 — Pregled sporeda.
NEDELJA, 10. 7.: 9.20 Poročila — 9.25 Za nedeljsko dobro jutro — 9.50 625 — 10.10

Zvezde gledajo z neba — 11.00 Otroci sveta — 11.30 Kmetijska oddaja — 12.30 Poročila — Nedeljsko popoldne — 15.55 Poročila — 16.00 Državno prvenstvo v atletiki — 18.30 Odrske luči — 19.30 Dnevnik — 20.00 Rubežniki — 20.50 Lesene turpoljske lepoticke — 21.25 Jazz na ekranu — 21.40 Dnevnik — 21.55 Športni pregled.

PONEDELJEK, 11. 7.: 17.55 Obzornik — 18.10 Človek in zemlja — 18.45 Mladi za mlade — 19.30 Dnevnik — 20.00 Cezar in Kleopatra — 21.20 Mozaik kratkega filma — 22.00 Dnevnik.

TOREK, 12. 7.: 17.55 Obzornik — 18.10 Pan Tau — 18.45 Ljubljanski dnevi plesa — 19.30 Dnevnik — 20.00 Novela Henryja J. J. — 20.40 Propagandna oddaja — 20.45 Aida — 21.45 Dnevnik.

SREDA, 13. 7.: 18.00 Obzornik — 18.15 Na sedmi stezi — 18.50 Prodana nevesta — 19.30 Dnevnik — 20.00 Film tedna: Bes — 21.35 Včeraj, danes, jutri: Novo vreme — 22.15 Dnevnik.

ČETRTEK, 14. 7.: 17.55 Obzornik — 18.10 Pustolovci — 19.30 Dnevnik — 20.00 Prijatelji in sosede — 20.30 Svet 1900—1939 — 21.30 Nastop Jack Parnell — 22.10 Dnevnik.

PETEK, 15. 7.: 17.55 Obzornik — 18.10 Profesor Baltazar — 18.20 Muzej v Chikagu — 18.45 Brigadirski TV studio — 19.30 Dnevnik — 19.55 Tedenski notranje politični komentar — 20.05 Izvori matije — 21.00 Razgledi — 21.30 Bogataš in revež — 22.00 Dnevnik.

ČETRTEK, 14. 7.: 18.00 Kolesarsko svetovno prvenstvo mladine — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Vstop prost — 19.30 Na razstavi — 20.00 Vse kar je prepovedano — 21.40 Čas v sliki in kultura — 22.15 Klub 2.

PETEK, 15. 7.: 18.00 Kolesarsko svetovno prvenstvo mladine — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Zmaji, ki ne bruhajo ognja — 19.30 Gotika v Avstriji — 20.00 Nova slika kozmosa — 20.50 Nova — 21.10 Trailer — 21.55 Čas v sliki in kultura — 22.30 Nemo goča naloga.

AVSTRIJA 1

SOBOTA, 9. 7.: 15.35 Trinajst stolov — 17.00 Risati, slikati, oblikovati — 17.30 Heidi — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Panoptikum — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Ali lahko še malo ostanem — 21.50 Šport — 22.10 Preko sedla smrti — 23.45 Poročila.

NEDELJA, 10. 7.: 16.15 Waltonovi — 17.00 Andrej in prašček — 17.20 Sonce in vrtnica — 17.30 Viki in močni možje — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Klub seniorjev — 18.30 Srečanje z živalmi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 LH 615 — Operacija München — 22.05 Šport — 22.20 Mala nočna glasba — 22.40 Poročila.

Požari zahtevali 60 milijonov škode

Iz statističnih podatkov je razvidno, da je škoda povzročena pri požarih v Avstriji lansko leto prvič preselila eno milijardo šilingov. Levji del te škode pa je bil storjen na območju industrije.

Pri nas na Koroškem je bilo lansko leto skupno 668 požarov, katerih škoda je znašala 60.495.000 šilingov. V nasprotju z drugimi zveznimi deželami, kjer bolj prevladuje industrija, je bil na Koroškem najbolj prizadet kmetijski sektor, katerega škoda je znašala 33 milijonov šilingov. Skoro 40 odstotkov požarne škode v kmetijstvu gre na račun otrok, ki se igrajo z vžigalicami in na račun požigov. To so vzroki na katere tehnični ukrepi nimajo nobene vpliva. Edina možnost ukrepanja proti tem požarom je tesnejše sodelovanje s prebivalstvom, pri tem mislimo predvsem na to, da se otrokom prepreči, da pridejo do vžigalic ali drugih vnetljivih predmetov. Od 13 velikih požarov na Koroškem — to so požari z več kot enim milijonom škode — jih je lansko leto odpadlo 10 na kmetijstvo. Velik del teh požarov gre na račun požigov (tudi otroci) in drugih malomarnosti. Škode povzročene s samovžigom sena pa se stalno manjšajo, kar je pripisati raznim pripravam kot so sonde za seno (napovedujejo segrevanje sena), ki jih je dala na razpolago Deželna komisija za preprečevanje požarov. Le-ta je še nadalje zainteresirana dobavljati takšne naprave koroškim gasilskim društvom. Iz požarne statistike je tudi raz-

vidno, da gre večina požarov na račun nestrokovnega ravnanja z grelnimi napravami ter odprto svetlobo in ognjem. Med ogrevalne naprave štejemo predvsem ognjišča, dimnike, prekajevalnice, električne grelne naprave (likalniki, grelne naprave za vzrejo živali in podobno). Med požarne vzroke „odprta svetloba in ogenj“ spadajo: varjenje, avtoogen rezanje, spajkanje ter nepravilno spravljane pepela in žlindre. Požar z

največjo škodo v višini 8,1 milijona šilingov, pri katerem je zgubila življenje ena oseba, ranjenih pa je bilo več ljudi, je nastal zaradi nestrokovnega varjenja.

O vseh teh stvareh so pred nedavnim razpravljali na seji Deželne komisije za preprečevanje požarov pod predsedstvom namestnika deželnega glavarja Herberta Bacherja, ki je ob tej priložnosti izrekel zahvalo in priznanje koroškim gasilcem.

Camping „Rož“ - Wernig

v Kočuhu pri Šmarjeti v Rožu prireja od 6. do 14. julija 1977 kulturne prireditve z zabavo v šotoru

- 8. julija ob 20. uri VEČER ZABAVNE GLASBE; sodelujejo ansambel Bellamies, Magda Koren in Uši Kelih.
- 9. julija ob 20. uri FOLKLORNI VEČER; sodeluje folklorna skupina KPD „Planina“ iz Sel; sledi gastronomski večer s klasično glasbo na ploščah.
- 10. julija ob 10. uri DOPOLDANSKI KONCERT; sodeluje „Stahlklang“ iz Borovelj.
- 12. julija ob 20. uri KOROŠKI VEČER; sodeluje Trio Korotan s pevci iz St. Vida v Podjuni (vodi Hanzl Kežar); sledi skioptično predavanje rav. Ericha Stenutza o Koroški.
- 14. julija ob 20. uri PEVSKI KONCERT; sodeluje Šmarješki kvintet.

K številni udeležbi na teh prireditvah vabi

družina Wernig - Camping „Rož“